

Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark

Møteinnkalling

Utvalg: Raet nasjonalparkstyre

Møtested: Kuben, Arendal

Dato: 18.11.2022

Tidspunkt: 08:30

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 35/22	Godkjenning av innkalling og saksliste		
ST 36/22	Valg av en representant til å skrive under møteprotokollen sammen med styreleder Referatsak		
RS 18/22	Rapport fra SNO- Arild Pfaff		
RS 19/22	Informasjon fra AFK Kulturminner		
RS 20/22	Presentasjon av Active Outdoor		
ST 37/22	Orienteringer Delegerte saker til forvalter		
DS 3/22	Innstilling på utlysning av kvalitetssikring og revidering av forvaltningsplaner i Raet NP og Søm LVO		2022/9030
DS 4/22	Arendal - Spornes - påminnelse om søknad om motorferdsel i Raet nasjonalpark - ATV med henger Referatsak		2022/3945
RS 21/22	Lillenes - Vessøyveien 105 - kopi av vedtak - platting, brygge m.m	X	2017/6364
RS 22/22	Oppstartsmelding revidering av forvaltningsplaner for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde		2022/7571
RS 23/22	Arendal - kopi av uttalelse - reguleringsplan for tursti Havsøyveien - Flaket		2022/8183
RS 24/22	Arendal - Havsøya - Sandvigen - Torjusholmen - Rægevig - Rævesand - Gjessøya - Merdø og del 1 Merdø - vedtak - reguleringsplan - Raet nasjonalpark		2020/7793
RS 25/22	Brev til nasjonalparkstyret om fartøy på svai og ålegras		2022/6915
RS 26/22	Raet nasjonalpark - kopi - utbetaling av tilskudd til etablering av besøkssenter		2022/189
RS 27/22	Arendal - Raet nasjonalpark - kopi av uttalelse - beiterett		2021/2462
RS 28/22	Kort status rapport Spornes oktober 22		2022/3955
RS 29/22	Rammer og opplegg for Statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2023		2022/9393
ST 38/22	Tiltak 2023 - Søknadsfrist 2023		2022/185
ST 39/22	Regnskap 2022 og Budsjett 2023		2022/185
ST 40/22	Oppstart Forvaltningsplan for Raet NP og Søm LVO		2022/7571

ST 41/22 Møteplan 2023
ST 42/22 Eventuelt
ST 43/22 Tidsbruk - Møtehonorar

ST 35/22 Godkjenning av innkalling og saksliste
ST 36/22 Valg av en representant til å skrive under møteprotokollen sammen med styreleder
RS 18/22 Rapport fra SNO- Arild Pfaff
RS 19/22 Informasjon fra AFK Kulturminner
RS 20/22 Presentasjon av Active Outdoor
ST 37/22 Orienteringer

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2022/9030-0 432.3

Deres ref. «REF»

Dato 28.10.2022

Innstilling på utlysning av kvalitetssikring og revidering av forvaltningsplaner i Raet NP og Søm LVO

Vi har vurdert tre innsendte tilbud på kvalitetssikring og revidering av forvaltningsplaner i Raet NP og Søm LVO.

Tilbudene som ble vurdert var fra Faun Naturforvaltning AS, Øivind Berg ENK og Asplan Viak AS. På grunn av et avvik i rutinene hos arkiv ble et tilbud forsinket, men ettersom det var innsendt innen fristen har vi foretatt en vurdering av alle tre. Dette er årsaken til det sene svaret på utlysningen.

Tilbudene er vurdert ut i fra pris fra innsente timespriser 30%, dagsverk tilgjengelig i november 2022 20%, lokalkunnskap/nærhet 20% (Samlet 40 %) og faglige kvalifikasjoner basert på oppgavene som er skissert i utlysningen 30 %. Til å vurdere faglige kvalifikasjoner har vi benyttet CV vedlagt tilbudet. Ettersom et av tilbudene har sendt inn flere CVer enn oppgitt, er kun tre (av disse tatt med i vurderingen.

Rangering	Timespris (30%)	K1 Dagsverk og lokal tilgjengelighet (40%)	K2 Faglige kvalifikasjoner (30%)	Samlet vurdering
1.	Øivind Berg ENK	Øivind Berg ENK og Asplan Viak AS	Asplan Viak AS	Øivind Berg ENK
2.	Faun Natforv. AS	Faun Natforv. AS	Øivind Berg ENK	Asplan Viak AS
3.	Asplan Viak AS		Faun Natforv. AS	Faun Natforv. AS

I tabellen har jeg forsøkt å angi i hvor stor grad tilbudene skilte seg ut fra hverandre der samme farge angir liten forskjell og ulik farge angir forskjell.

Tilbudet går dermed til Øivind Berg ENK med en svarfrist på 1 uke, innen 4.nov 2022.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Mottakere:

FAUN NATURFORVALTNING AS	Fyresdal Næringshage Klokkarhamaren 6	3870	FYRESDAL
ASPLAN VIAK AS AVD ARENDAL	Postboks 701	4841	ARENDAL
ØIVIND BERG ASPLAN VIAK AS	Tybakken 66 Postboks 24	4818 1301	FÆRVIK SANDVIKA

Kopi til:

Statsforvalteren i Agder

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Postadresse
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
fmavpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

Maria Dyrland Fremmerlid

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2022/3945-0 432.3

Deres ref.

Dato 11.08.2022

Arendal - Spornes - svar på søknad om motorferdsel i Raet nasjonalpark - ATV med henger

Jeg viser til epost mottatt 20.04.22 vedrørende bruk av ATV i Raet nasjonalpark. Beklager lang ventetid.

Vedtak

Forvalter gir etter delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark § 9 fjerde ledd c) tillatelse til motorisert ferdsel med ATV i Raet nasjonalpark til /og fra p-plass på Spornes til Spornesveien 37 på stien markert i kartet.

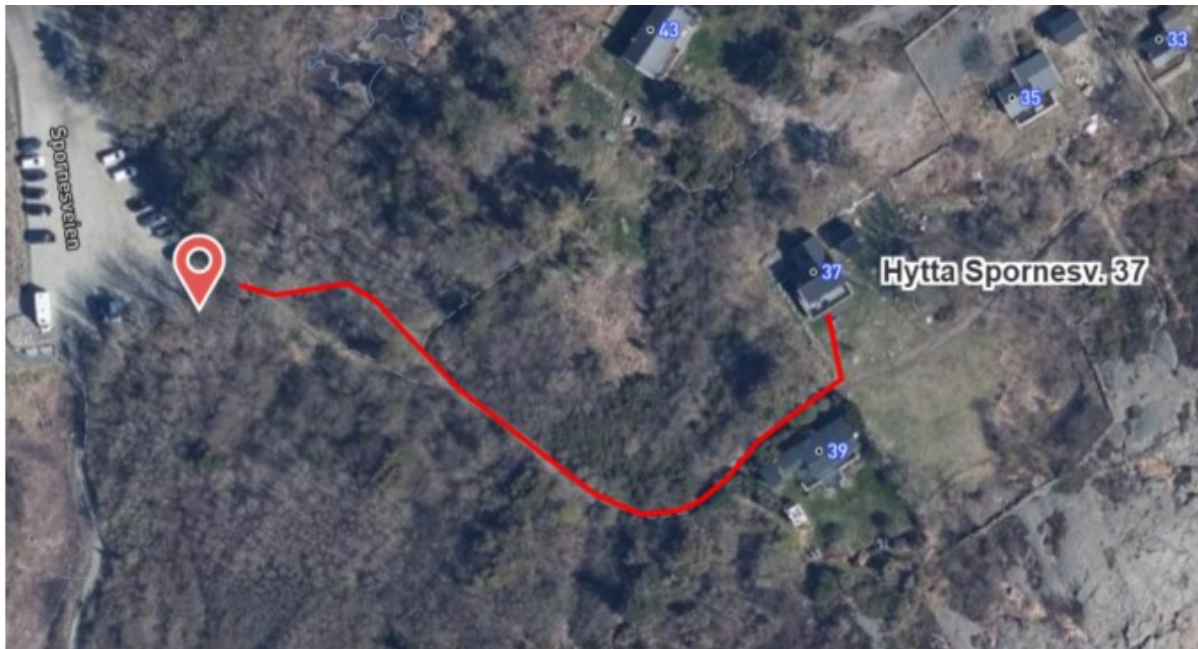
Tiltaket kan gjennomføres på følgende vilkår:

- Man skal ta hensyn til vegetasjonsdekket, støy og personer som utøver friluftsliv i så stor grad som mulig.
- Det er ikke tillatt å kjøre på våt mark der det blir tydelige kjørespor. Det kan legges ut matter for å forhindre slitasje ved behov.
- Motorferdsel skal gjennomføres i tidsrommet 19.-22.august og etter 1.september i 2022.
- Aktiviteten skal primært foregå på dagtid 0800-2000 og utenfor offentlige fridager /ferier.
- Søker må selv innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser etter annet lovverk.

Tillatelsen må medbringes og være tilgjengelig for fremvisning.

Saksopplysning

Søknad vedlagt.

Omsøkt trase:

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:
Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Forskrift om vern av Raet Nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner. Aust-Agder (FOR-2016-12-16-1632) og tilhørende utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark har hjemmelsgrunnlag for å gi dispensasjon til transport i nasjonalparken.

Jf § 9 Forbud mot motorferdsel 4.ledd

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Forvaltningsmyndighet kan gi dispensasjon til:

c) motorferdsel i forbindelse med transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på bygninger, brygger og lignende.

Etter § 7 i naturmangfoldsloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Vurdering

Verneverdiene som er mest relevante i forhold til motorferdsel i omsøkte område er relatert til vegetasjon, friluftsliv og støy. Det er foretatt en vurdering ut ifra tilgjengelige observasjoner i artsdatabanken og eksisterende kunnskap om området, og det er ingen naturtyper registrert i området. Kjøringen må ha vilkår som ivaretar slitasje på jordsmonn og vegetasjon (nml. § 8).

Tiltaket kan gjennomføres utenfor høysesong, og vurderes å være med lav påvirkning på verneverdiene. Tiltaket er kortvarig (hver enkelt tur) og vurderes å ha liten påvirkning på besøkende som kan oppholde seg i området.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig og føre-var-prinsippet tillegges ikke vekt i vurderingen (nml. § 9). Samlet belastning (støy og forstyrrelse) som følge av motorferdsel på Spornes er svært begrenset. Vi antar at det vil være sporadisk behov for transport av materialer via sjø/luft til steder uten veiforbindelse, men har ikke vurdert dette som et stort problem i nasjonalparken så langt (nml. § 10).

Konklusjon

Forvalter gir etter delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark § 9 fjerde ledd c) tillatelse til motorisert ferdsl med ATV. Tiltaket får vilkår.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Agder fylkeskommune
Statsforvalteren i Agder
Arendal kommune

Postboks 788 Stoa

4809

ARENDALE

Postboks 123

4891

GRIMSTAD

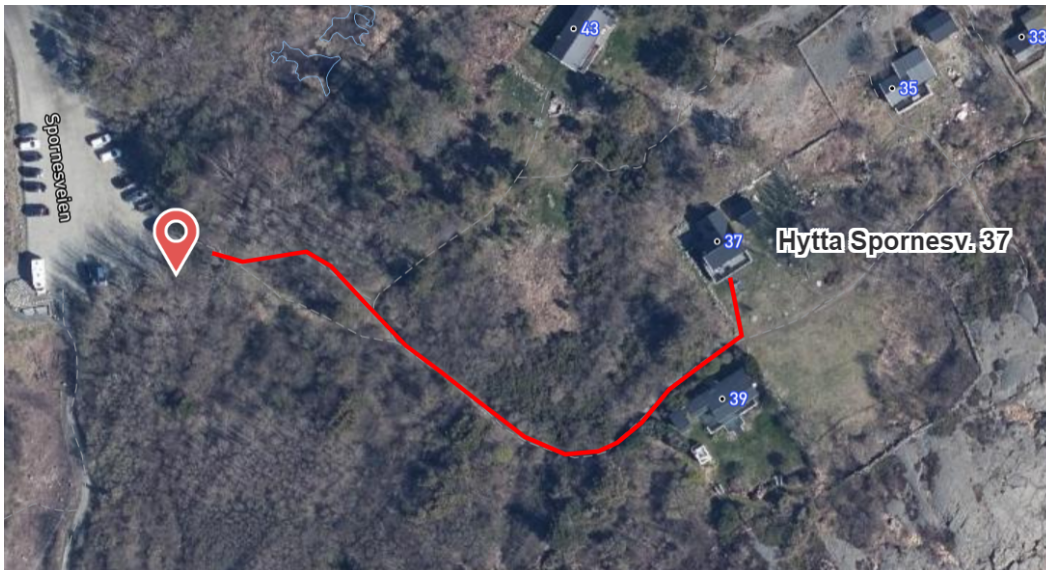
Arendal kommune

Statsforvalteren i Agder – v/Nasjonalparkforvalter

Søknad om tillatelse til etter § 6 i forskrift om motorferdsel og dispensasjon i medhold av § 9, 4. ledd bokstav c i forskrift om vern av Raet nasjonalpark.

Vi skal renovere hytta vår på Spornesveien 37. Søknad om fasadeendring er godkjent av forvaltningsmyndigheten i Raet nasjonalpark. Det er ikke bilveg fram til hytta. Hytta er i svært dårlig stand og trenger betydelig oppgradering. Vi har til nå renoverert mindre rom og fraktet materialene med håndkraft fra hytta til tilhenger på parkeringsplassen på Spornes. Vi ser at det må vil bli så mye avfall at dette blir svært omfattende samt at nye vinduer og dører som skal fraktes til hytta blir veldig tunge. Vi har derfor sendt egen søknad om tillatelse til å ha container på parkeringsplassen fra 19.-22. august. Vi søker med dette om tillatelse til å benytte ATV med henger til å frakte rivningsmaterialet samme helg, samt at snekkerne kan bruke dette til å frakte vinduer og andre større materialer til hytta.

Transporten følger stien merket på kartet, og vil etter vår vurdering ikke føre til skade på naturen eller verneverdiene. Det er heller ikke knyttet til turkjøring jf. § 6 i forskrift om motorferdsel og vil være avgrenset til transport av rivningsavfall helgen 19.-22. august, og transport av materialer til renoveringen som skal skje fra 1. september og utover høsten. Vi viser til § 9, 4. ledd bokstav c i forskrift om vern av Raet nasjonalpark der det står at forvaltningstyremakten kan gi tillatelse til motorferdsel i forbindelse med transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på bygninger, brygger og lignende.

Vedlagt tillatelse til motorferdsel fra grunneier av gnr/bnr 215/73, den andre eiendommen eies av miljødirektoratet.

Vi håper på et positivt svar. Ta kontakt om det er spørsmål.

Mvh

Guttorm Dyrland og Maria Dyrland Fremmerlid
Rønjomsgrendi 13, 3844 Åmotsdal
Mobil 95190007

SANDS ADVOKATFIRMA DA
Att: advokatfullmektig Ask Bankerud
Postboks 1829 Vika
0123 OSLO

Trondheim, 03.11.2022

Deres ref.:
59755

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2022/6626

Saksbehandler:
Pål Foss Digre

Vedtak i klagesak om bygging av platting og etablering av betongpåstøp i Søm landskapsvernområde

Vi viser til klage på vedtak fra Raet nasjonalparkstyre av 15. september 2021. Klagesaken ble oversendt fra nasjonalparkstyret 30. mai og 1. juni 2022. Vi viser videre til e-post fra din klient Thomas A. Braathen av 8. august 2022.

Vedtak

Miljødirektoratet opphever vedtak fra Raet nasjonalparkstyret og sender saken tilbake til ny behandling etter forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Bakgrunn for saken

Raet nasjonalparkstyre fattet 15. september 2021 vedtak om å avslå søknad fra Thomas A. Braathen og Lasse Braathen om dispensasjon for å bygge en treplatting og for betongpåstøp av steinsetting mot sjøen i Søm landskapsvernområde.

Styret vurderte så vidt vi forstår spørsmålet om det skulle bli gitt dispensasjon etter dispensasjonsbestemmelsen i forskrift om vern av Søm landskapsvernområde § 3 fjerde ledd bokstav a. Denne bestemmelsen åpner for å gi tillatelse til ombygging av, og mindre utvidelser av eksisterende bygninger. Som begrunnelse for avslaget viser styret til at det "mener tiltaket er forstyrrende på landskapet og privatiserende".

Dette har vært en langvarig sak med en rekke vedtak. Vi viser til vårt vedtak av 27. februar 2018 for en mer inngående beskrivelse av sakens tidlige faser. Vi gir her kun et kort sammendrag med opplysninger som er relevante slik saken står nå.

Begge de aktuelle tiltakene ble etablert allerede i 2016, da det aktuelle arealet var omfattet av forskrift om Hasseltangen landskapsvernområde. Tiltakene ble etablert uten at det var søkt om dispensasjon. Thomas A. Braathen søkte 9. september 2016 om å få godkjent en rekke allerede gjennomførte tiltak, herunder etablering av en "terrasse", og "bryggereparasjon"; beskrevet som å støpe et dekke i betong på ca. 30 m² og å "mure fast en rekke steiner på utsiden og langs innsiden av bryggen".

Ved forskrift 16. desember 2016, som trådte i kraft samme dag, ble forskrift om Hasseltangen landskapsvernområde opphevet. Arealene denne saken gjelder ble samtidig vernet på nytt etter forskrift om vern av Raet nasjonalpark og forskrift om vern av Søm landskapsvernområde.

Styret for Raet Nasjonalpark ga 19. mai 2017 dispensasjon til reparasjon av eksisterende brygge, etablering av ny betongterrasse og etablering av to nye betongtrapper. Det ble gitt avslag på søknad om etablering av treterrasse. Videre varslet styret at det vil vurdere å pålegge retting når det gjelder treterrassen og påføring av betong langs steinsettinga.

I brev av 27. juni 2017 klagde Lasse R. Braathen på at søknaden om å etablere treterrasse ble avslått, og på at det ikke var gitt tillatelse til påføring av betong.

Miljødirektoratet opphevet den 27. februar 2018 vedtaket om å avslå å etablere treterrassen, og sendte saken tilbake til ny behandling i nasjonalparkstyret. Vi avviste klagen når det gjaldt påføring av betong under henvisning til at styret ikke hadde fattet noe vedtak. Vi påpekte samtidig at styret måtte søknadsbehandle dette tiltaket.

Forvalter for verneområdestyret innstilte på å gi tillatelse til tiltakene med hjemmel i verneforskriften § 3 fjerde ledd bokstav a. Når det gjelder påstøpen, skriver forvalter at bakgrunnen for at dette ble gjort var at søker ville hindre utrasing som kunne skade mennesker og erodere bryggekanter. Siden betongmassen hadde en stor andel sand var den allerede begynt å forvitne. Når det gjaldt plattingen mente forvalter at tiltaket kunne virke "privatiserende", men at området nok uansett ville bli betraktet som en privat sone av de fleste ettersom det bare lå ca. 20 meter fra oppholdsareal ved huset.

Styrets nye behandling endte deretter opp med vedtaket nevnt over.

Klagers argumenter

Du klagde på vegne av Thomas A. Braathen og Lasse R. Braathen på vedtaket i brev av 6. oktober 2021. I brevet peker du innledningsvis på at saken gjelder to forskjellige tiltak. Styrets begrunnelse framstår derfor som forvirrende når den viser til at "tiltaket" (i entall) er privatiserende.

Klagerne anfører videre i klagen at vedtaket er ugyldig som følge av mangelfull begrunnelse. De anfører videre at vilkårene for å gi tillatelse etter naturmangfoldloven § 48 er oppfylt og at til at det også bør gis tillatelse til tiltaket.

Thomas A. Braathen kommenterte saken i e-post av 8. august 2022. Han anfører så vidt vi forstår at betongpåstøpen på steinsettinga må anses som en del av "bryggereparasjonen" som det ble gitt tillatelse til i 2017.

Verneområdestyrets merknader til klagen

Verneområdestyret har vurdert saken på nytt i tråd med regelen i forvaltningsloven § 33. De har ikke endret eller opphevet vedtaket sitt og sender derfor saken til Miljødirektoratet for endelig behandling.

Styret la til grunn at tillatelsen til reparasjon av "brygge" kun gjaldt utstikker ytterst i bukta og ikke hele den steinsatte kanten.

Når det gjelder anførselen om manglende begrunnelse, mener styret at det ikke kan være tvilsomt at de mente å gi avslag både på plattingen og påstøpen selv om det brukte begrepet "plattingen" i entall.

Videre skriver styret at det er en avveining mellom privatlivets fred og allmennhetens tilgang til områder, og særlig vil permanente tiltak (som plattinger og brygger) være særskilt privatiserende og begrense allment friluftsliv. Videre vil møblering forsterke dette. Plattingen ligger langt fra tunet på eiendommen, hvor det er gitt dispensasjon til en betongplatting. Den ligger i det som etter friluftsløven defineres som "utmark".

Miljødirektoratets vurderinger

Miljødirektoratet er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen. Vi kan selv treffe nytt vedtak i saken, eller sende saken tilbake til underinstansen for nytt vedtak.

Miljødirektoratet er i denne saken kommet til at nasjonalparkstyrets vedtak må oppheves og saken sendes tilbake til styret for nytt vedtak. Bakgrunnen for dette er at begrunnelsen styret har gitt for vedtaket sitt, ikke gir tilstrekkelig grunnlag til at vi kan prøve vedtaket eller fatte nytt vedtak i saken.

Vi viser her først til at den eneste hjemmelen som er oppgitt for en eventuell dispensasjon i saken er forskrift for Søm landskapsvernområde § 3 fjerde ledd bokstav a. Etter den aktuelle bestemmelsen kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til "ombygging av, og mindre utvidelser av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen".

Søknaden i saken gjelder etablering av en platting på et område der det før etableringa ikke var noen eksisterende innretning og påføring av betong på en steinsetting mot sjøen. Vi kan vanskelig se at noen av disse tiltakene etter en naturlig språklig forståelse kan omtales som ombygging eller utvidelse av en "bygning". Vi viser her til at ordet "bygning" i ordbøkene er definert som "byggverk (med vegger og tak) til menneskelig opphold og virksomhet; (større) hus". Sammenligning med forskriften § 3 fjerde ledd bokstav b, som gjelder "bygninger, anlegg og innretninger" viser også at ikke ethvert byggetiltak skal anses som "bygning" i forskriftens forstand. Vi legger derfor til grunn at tiltakene i denne saken skulle ha vært vurdert opp mot den generelle dispensasjonshjemmelen i naturmangfoldloven § 48. At styret har vurdert en søknad opp mot feil dispensasjonsbestemmelse, kan være grunn til at vedtaket blir ugyldig.

Begrunnelsen for at styret avslo søknaden om å påføre betong på steinsettinga framstår også som svært uklar. Bildet nedenfor viser så vidt vi forstår det omsøkte tiltaket.

Vi vil her først vise til at steinsettinga ligger nær grensa mellom Søm landskapsvernområde og Raet nasjonalpark. Ut fra vernekartet er det naturlig å tolke grenseangivelsen slik at den følger grensa mellom sjø og land og at steinsettinga dermed ligger inne i Raet nasjonalpark og ikke i Søm landskapsvernområde. Styret synes dermed også å ha tatt utgangspunkt i feil verneforskrift. Også dette er et forhold som kan føre til at et vedtak blir ugyldig.

Ved den skjønnsmessige vurderinga må styret da også ta utgangspunkt i formålet med vernet av Raet nasjonalpark:

å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø.

I forarbeidene til naturmangfoldloven framhever videre Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) at skjønnsvurderinga skal skje:

innenfor rammen av alminnelige forvaltningsrettslige regler og retningslinjer og instruksjer fra overordnet myndighet. Bl.a. vil omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av de tiltak som det søkes dispensasjon for, ha betydning. Også de hensyn som positivt taler for det omsøkte tiltak, og om det vil stride mot verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i fremtiden, inngår i vurderingen.

Som det framgår foran er den eneste begrunnelsen styret har gitt at "tiltaket er forstyrrende på landskapet og virker privatiserende". Selv om hensynet til landskapsvirkninger og til allmenhetens ferdsel kan være relevante momenter i skjønnsvurderinga også i en nasjonalpark, må disse hensynene som departementet påpeker veies opp mot andre relevante hensyn i en breiere skjønnsvurdering, der hensynet til verneverdiene verneområdet skal ivareta skal veie tungt.

Det framgår ikke av styrets vedtak hvordan styret har veid hensynet til landskapsvirkning og privatisering opp mot andre relevante hensyn, herunder hvordan styret stiller seg til klagenes

anførsel om at steinsettinga utgjorde en sikkerhetsrisiko. Ut fra den nedtegnede begrunnelsen framstår skjønnsutøvelsen da som vilkårlig.

Vi vil for ordens skyld peke på at vi heller ikke finner det klart at styret faktisk har tenkt på påstøpen når det sier at "tiltaket er forstyrrende på landskapet og virker privatiserende". I innstillinga fra forvalter er spørsmål om forstyrrelse av landskapet og privatisering utelukkende diskutert i tilknytning til treplattingen. Ut fra bildet over og flyfoto forstår vi det videre slik at påstøpen er gjort på en steinsetting langs en vegtrasé i forlengelsen av hagen rundt klagernes hytte og ut mot brygga deres. Traseen framstår som tydelig opparbeidet. Det er på dette grunnlaget uklart for oss hvorfor styret mener påføring av betong vil medføre at området framstår som mer privatisert enn det allerede er. Vi understreker her at spørsmålet om hvilke virkninger påstøpen har på allmennhetens adgang til området er et spørsmål om faktum, som det ikke er opp til styrets frie skjønn å avgjøre.

Ut fra det ovennevnte finner Miljødirektoratet det riktigst å oppheve nasjonalparkstyrets vedtak og sende saken tilbake til ny behandling, slik at styret kan gi en mer utfyllende begrunnelse for vedtaket. Ved den nye behandlingen må styret behandle søknaden knyttet til påstøp som en sak om dispensasjon fra verneforskriften for Raet nasjonalpark. Styret må videre vurdere søknadene opp mot den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør

Knut Fossum
seksjonsleder

Kopi til:

Raet nasjonalparkstyre

Postboks 504

4804

ARENDAL

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2022/7571-0 432.0

Deres ref. «REF»

Dato 28.10.2022

Oppstartsmelding revidering av forvaltningsplaner for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde

Raet nasjonalpark har vedtatt revidering av «Utkast til forvaltningsplan for Raet Nasjonalpark, Søm landskapsvernområde og Hove Landskapsvernområde» på styremøtet 16.09.22.

Utkastet ble lagt frem sammen med verneforslaget til behandling den 16.12.16. Imidlertid er det både gjort endringer i grensegang sent i verneprosessen og Hove landskapsvernområde ble tatt ut av forslaget.

Miljødirektoratet har laget nytt oppsett for forvaltningsplaner de senere årene. I stedet for en samlet plan for flere verneområder skal det nå lages separate planer. Det skal dermed utarbeides to planer; en for Raet nasjonalpark og en for Søm landskapsvernområde.

Arbeidet med planene samkjøres og baseres på felles kunnskapsgrunnlag.

Nasjonalparkstyret presiserer at dette er en revidering av forvaltningsplaner innenfor rammene til gjeldende verneforskrifter, og ikke en endring i verneforskrift. Det vil heller ikke foretas endringer i vernegrenser.

Fra Miljødirektoratets veileder: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/lage-forvaltningsplan-for-et-verneomrade/>

En forvaltningsplan skal:

- presisere og utdype verneformålet og vernebestemmelsene i verneforskriften
- gi retningslinjer for dispensasjonspraksis og bruk av området
- fastsette rutiner for saksbehandling etter verneforskriften
- definere mål for vernet og synliggjøre aktuelle tiltak ved å:
  - o angi bevaringsmål for naturtyper (defineres i NatStat)
  - o fastsette langsiktige, helhetlige og strategiske mål for å styrke verneformålet, f.eks. om skjøtsel og besøksforvaltning
  - o bestemme tiltak for å nå målene og oppsummere dem i en tiltaksplan

(...)

Arbeidet med forvaltningsplaner må skje i dialog med og involvere relevante brukergrupper, og andre myndigheter. Det er spesielt viktig å involvere grunneiere, rettighetshavere og andre som kan bli direkte berørt av spesifikke retningslinjer i forvaltningsplanen.

I prosessen må det utvikles retningslinjer for å avklare hvordan ulike typer bruk kan foregå innenfor rammen av verneforskriftene. Slik vil forvaltningsplaner gi en mer forutsigbar forvaltning av verneområdene, og kan bidra til å dempe konflikter.

Raet nasjonalparkstyre oppnevnte administrativt kontaktutvalg (AKU) og lokal representant for Statens naturoppsyn (SNO) til arbeidsgruppe som skal bistå med ferdigstilling og kvalitetssikring.

Raet nasjonalparkstyre oppnevnte rådgivende utvalg (RU) eller en gruppe valgt av RU til ressursgruppe til arbeidet med forvaltningsplanene.

Raet nasjonalparkstyre har signert kontrakt med Øivind Berg ENK for bistand i arbeidet med forvaltningsplanene.

Raet nasjonalparkstyre vil be vertskommunene bistå med informasjon til berørte grunneiere med kommunenes SMS program og gjøre informasjonen tilgjengelig på sine hjemmesider. Det kan vises til styrets hjemmeside der informasjon legges ut fortløpende:
<https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/forvaltningsplan>

Involvering og fremdrift:

For å sikre bred deltakelse har forvalter lagt opp til innspillmøter og muligheter for innsendelse av innspill.

Innspill sendes til sfagpost@statsforvalteren.no og merkes Sak 2022/7571.

Arbeidsgruppen sammen med forvalter vil vurdere innspill og legge frem forslag til ressursgruppen (RU) og senere til styret.

Forvaltningsplaner skal faglig godkjennes av Miljødirektoratet før den skal ut på offentlig høring.

En fremdriftsplan vil så snart den er vedtatt bli ettersendt denne oppstartsmeldingen.

Møter i nær fremtid:

Den 14.09.22 var det møte i RU der det ble gitt innspill. Fremover skal følgende møter avholdes:

Strand hotell onsdag 16.11 kl 18 ---Påmelding innen 10.11.22
Staubø kultursenter 24.11 kl 18 ---Påmelding innen 18.11.22
Lyngør fjorden kystkultursenter 1.12 kl 18---Påmelding innen 25.11.22
Flademoen grendehus 7.12.22 kl 18 ---Påmelding innen 3.12.22

Påmelding sendes til fmavjmg@statsforvalteren.no

Fra invitasjon:

Agenda:

Kort gjennomgang av forvaltningsplanene v/Jenny + støtteperson
Arbeidet med forvaltningsplan legger grunnlaget for forvaltningen av verneområdene og er vårt viktigste arbeidsdokument.

Gode retningslinjer ivaretar verneverdiene på en god måte samtidig som de gir forutsigbarhet for alle som «skal noe» i verneområdet. De bidrar også til rettferdig behandling.

Fordeling i grupper etter tema: (noen er slått sammen)- blant annet:

- Bygninger og veier (tiltak på disse)
- Landbruk, beite og gjerder
- Hogst, Rydding og trivselshogst
- Organisert ferdsel og arrangementer
- Motorferdsel OBS- her er forslag til «kjørbare traseer til fritidseiendommer» lagt inn
- Båtrace – vilkår for disse
- Sankthansbål og bålbrenning
- Stier og ferdsel
- Drone og vilkår for disse
- Vedlikeholdsmudring
- Rydding av strender og påfylling av sand på offentlige strender

Innspill kan også sendes til oss, og må være innenfor handlingsrommet i verneforskriften.

Videre skal prosjektplan for forvaltningsplanene inkl fremdriftsplan presenteres og legges frem til godkjenning på styremøtet 18.11.22.

Andre ressurser:

Nåværende utkast til forvaltningsplan	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/forvaltningsplan
Kunnskapsgrunnlag	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/fagrappporter
Besøksstrategi (blir vedlegg)	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/besoksstrategi
Skjøtselsplaner (blir vedlegg)	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/skjotselsplaner
Verneforskrifter	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/verneforskrift
Kart over verneområdene med naturverider og restriksjoner	https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase
Kart (enkler)	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/kart

**Miljødirektoratets
veileder**

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/lage-forvaltningsplan-for-et-verneomrade/>

Vedlagt ligger kartusnitt over verneområdene Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde. .

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

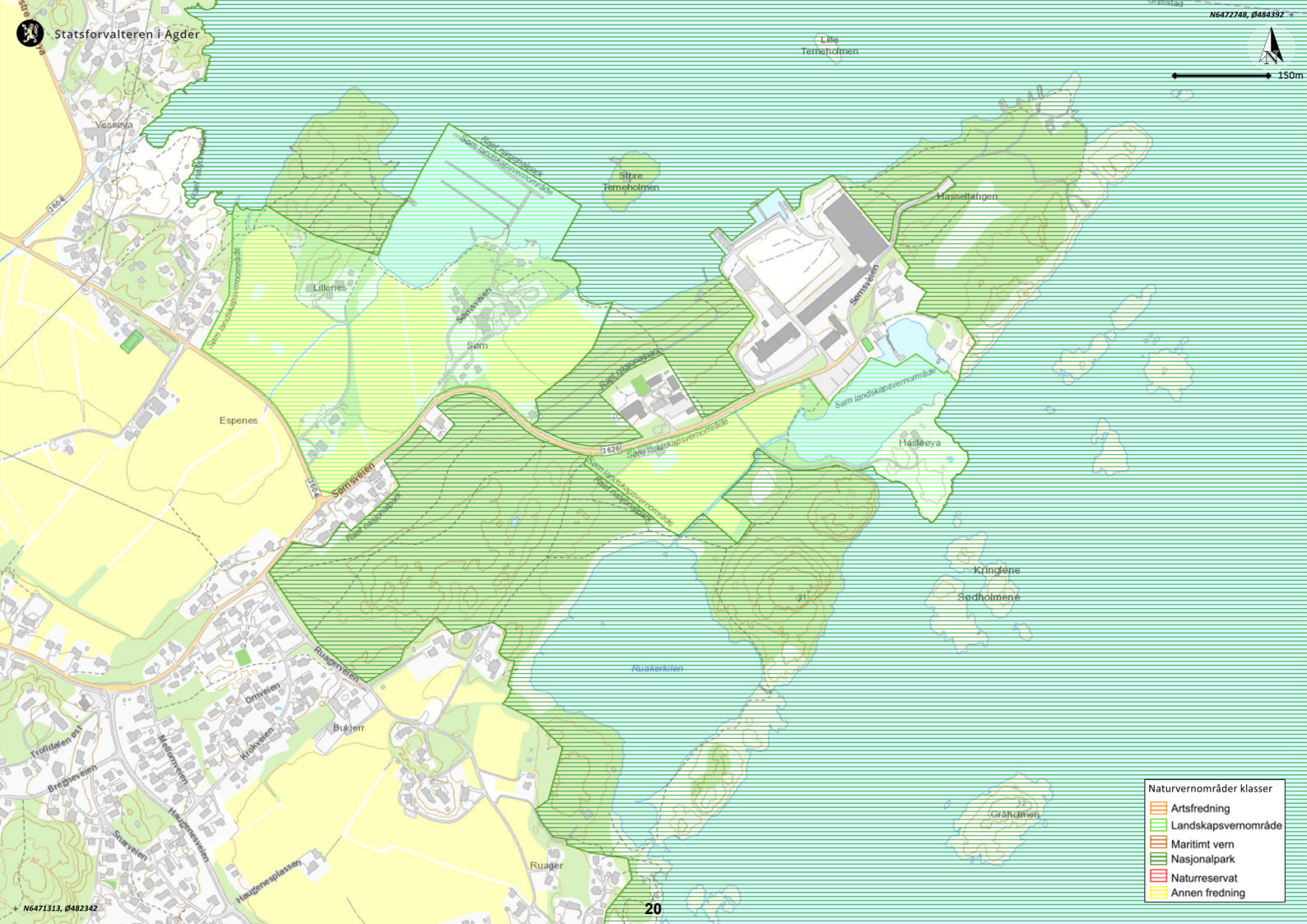
Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Mottakere:

Grimstad kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL
Tvedestrand kommune	Postboks 38	4901	TVEDESTRAND
Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD

Kopi til:

Rådgivende utvalg
Grunneiere

- Naturvernrområder klasser
- Artsfredning
  - Landskapsvernområde
  - Maritimt vern
  - Nasjonalpark
  - Naturreservat
  - Annen fredning

N6502969, Ø530796 +

6km

- RaetNP_sonevern
- / Sone A
  - / Sone B
  - / Sone C
- Naturvernområder klasser
- Artsfredning
  - Landskapsvernområde
  - Maritimt vern
  - Nasjonalpark
  - Naturreservat
  - Annen fredning

+ N6452969, Ø459046

Arendal kommune

Postboks 123
4891 GRIMSTAD

Saksbehandler, innvalgstelefon

Heidi Johansen, 37 01 78 31

Høringsuttalelse til forslag til reguleringsplan for tursti Havsøyveien - Flaket i Arendal kommune

Vi viser til oversendelse datert 22.06.2022 fra Arendal kommune med vedtak om å legge forslag til detaljregulering for tursti Havsøyveien – Flaket ut til offentlig ettersyn. Vi beklager forsinket høringsuttalelse.

Bakgrunn

Formålet med planforslaget er å sikre adkomst for allmennheten via eksisterende skogssti ned til det statlig sikrede friluftsområdet Flaket og sjøen, herunder sikre muligheter for å bedre tilrettelegging i form av skilting/merking, samt enkle tiltak for å lette fremkommeligheten; eksempelvis i form av trappetrinn og enkelt wirerekkverk.

Området er i kommuneplanens arealdel avsatt til LNF. Ytre del av regulert tursti ligger innenfor Raet nasjonalpark, og Statlig sikra friluftslivsområde.

Av oversendelsen går det frem at Kommuneplanutvalget ønsker innspill på alternative sykkelparkeringsløsninger i høringsperioden.

Innspill fra Statsforvalteren

Statsforvalteren mener det er positivt at kommunen regulerer tursti ut til Flaket, og mener dette er et viktig bidrag i arbeidet med å legge til rette for allmennhetens tilgang til friluftslivsområder. Det er også positivt at det planlegges skilting/merking. Når det gjelder sykkelparkering så mener vi en god plassering vil være i nærhet til der turstien starter, eventuelt langs grusvei.

Det er ikke behov for at denne plansaken oversendes Raet nasjonalpark for behandling/godkjenning, jamfør avklaring med nasjonalparkforvalter 26.09.2022. Vi minner samtidig om at fremtidige søknader om tiltak som berører nasjonalparken må oversendes nasjonalparkstyret.

Med hilsen

Rebecca Melby-Tørå (e.f.)
rådgiver

Heidi Johansen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

RAET NASJONALPARKSTYRE
AGDER FYLKESKOMMUNE

Postboks 504
Postboks 788 Stoa

4804 ARENDAL
4809 ARENDAL

Fra: sfagpost@statsforvalteren.no[sfagpost@statsforvalteren.no]
Sendt: 27.09.2022 09:41:07
Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]
Tittel: Melding fra Statsforvalteren

Du er satt som kopimottaker på sak 2018/2014

Vennlig hilsen

Heidi Johansen | seniorrådgiver

e-post: hejoh@statsforvalteren.no

ARENDALE KOMMUNE

Private reguleringsplaner

STATSFORVALTEREN I AGDER
Postboks 504
4804 ARENDAL

Dato: 02.11.2022
Vår ref: 17/2833-163
Deres ref:
Saksbeh.: Nora Moberg
Tlf.

Områdereguleringsplan for Havsøya- Sandvigen- Torjusholmen- Rægevig- Rævesand- Gjessøya- Merdø- del 1: Merdø, vedtatt plan

I henhold til plan- og bygningslovens § 12-12 meddeles herved at bystyret i møte den 27.10.2022, sak 22/189, har vedtatt ovennevnte plan med tilhørende reguleringsbestemmelser.

Formålet med reguleringsplanen er å bevare området særpregede kulturmiljø og kultur- og kystlandskap.

Hovedhensikten med planen er:

- å legge til rette for at det kan etableres et nytt eller oppgradert ferjeanløp
- å legge til rette for rivning og/eller gjenoppbygging av offentlige brygger og kaier
- å legge til rette for noe oppgradering av gangvei.

Planområdet omfatter alt av historisk bebyggelse på nordsiden av øya. Størrelsen på planområdet er 110 daa, hvorav ca 53 daa er på land.

Vedtaket betyr at reguleringsplanen m/bestemmelser er endelig.

Denne avgjørelsen er et enkeltvedtak etter forvaltningslovens bestemmelser som kan påklages av partene til Statsforvalteren innen 3 uker fra kunngjøringsdato, jf. forvaltningsloven § 28, se vedlagte opplysningskriv.

Eventuell klage fremsettes skriftlig for kommuneplanutvalget og sendes til Arendal kommune, Postboks 123, 4891 Grimstad, eller postmottak@arendal.kommune.no innen **28.11.2022**.

Eventuelt krav om innløsning og erstatning for tap ved reguleringsplanen jf plan- og bygningslovens §§15-2 og 15-3 må være fremsatt senest 3 år etter denne kunngjøring.

Kontaktinformasjon: www.arendal.kommune.no
Postadresse: Postboks 123, 4891 GRIMSTAD
Besøksadresse: Sam Eydes plass 2, 4836 ARENDAL
Org.nr.: 940493021

Telefon: +47 37 01 30 00
E-post: postmottak@arendal.kommune.no

Det vises til www.arendal.kommune.no , under fanen «kunngjøringer» for saksfremlegg, plankart og bestemmelser.

Med hilsen

Nora Moberg
Overarkitekt

Brevet er godkjent elektronisk.

Mottakere: Merdø Vel v/ Svein Just
Styret i Raet Nasjonalpark v/ Thomas Christan Kiland-Langeland
Kystverket region Sørøst
NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Ole Per Solum
Jan Line
Martin Hausevik
Tromøy Historielag
AGDER ENERGI NETT AS
Bjørn Gabriel Reed
Ellen Risøe
ARENDAL HAVNEVESEN KF
Grunde Thorsen
Torstein Drange
FISKERIDIREKTORATET REGION SØR
Norsk Maritimt Museum
Fortidsminneforeningen Avdeling Aust-Agder
AUST-AGDER MUSEUM OG ARKIV IKS
Torstein Thorsen Ekern
Inger Berit Thorsen
Rune Skjelbred Michaelsen
Arild Kloster-Jensen
Lars Line
Svein Just
Anne Marit Line
Anne Grethe Merdem Stokke
Randi Enes
Erik Bendvold
Øyvind Georg Gundersen
Harald Due Moe
Karen Schönberg
Hanne Marie Strugstad
Gro Dagny Gundersen
Nils Eduard Øyen
Egil Svensen
Bjørn Barexstein
Bjarne Hiis
Oddbjørn Stenberg
Anne Cathrine Stang
Børre Hiis
Ellen Stjernen Tisløv
Anne Grethe Dalane
Hilde Jul-Larsen
Trine Asbøll
Bente Elisabeth Biering

Erik Kristian Gundersen
Tommy Bjørkum
Knut Dahl
Johan Henrik Ræder
Johan Georg Ræder
Per Amund Steinberg
Anne Kari Sekkelsten Steinberg
Kitty Boe Ottersland Bendvold
Cecilie Olstad
AGDER FYLKESKOMMUNE
Asbjørn Svensen
Svein Line
Per Christen Conradi Andersen
Eva Christensen
Jan Morten Claussen
Ane Elisabeth Andersen Clem
Grethe Hønstvedt Dahl
Elisabeth Drange
Marit Drange
Ragnhild Drange
Steinar Drange
Petter Andreas Fjell
Olaug Anna Flørenes
Margrete Goderstad
Jens Håkon Gundersen
Jørn Otto Gundersen
Ivar Haaland
Peter Haaland
Øyvind Hansen
Tonje Hiis
Jens Carl Von Hirsch
Aud Jul-Larsen
Liv Sonja Jul-Larsen
Per Georg Just
Kristian Edvard Just
Dagny Drage Kleiva
Gyda Drage Kleiva
Anne Grethe Kloster-Jensen
Grete Cecilie Knudsen
Sidsel Von Hirsch Larsson
Tom Lassen
Cecilie Risøe Lindegaard
Helle Cecilie Esther Løvenskiold
Charlotte Eleonore Løvenskiold
Camilla Andrea Løvenskiold
Knut Merdem
Kåre Mikkelsen
Egil og Inger Michaelsen
Margrethe Naustdal
Hans Mikal Nilssen
Beate Secilia Pedersen
Lars Pedersen
Miriam Pedersen
Stine Pedersen
Camilla Risøe
Marit Victoria Rosenvinge
Morten Rosenvinge
Thomas Rosenvinge
Trygve Egeland Rosenvinge
Kurt Standnes
Rune Standnes

Ketil Søhr
Kåre Thorsen
Sissel Charlotte Trygstad
Grethe Helene Vestel
Nils Vestel
Per Christian Vestheim
Fredrik Von Hirsch
Hellen Caroline Wrånes
Jan Erik Zachariassen
Marit Øyen
Øyvind Øyen
Emma Christensen
Dag Polykarp Gundersen
STATSFORVALTEREN I AGDER
EL OG IT FORBUNDET
EL OG IT FORBUNDET v/ Brit Østby Fredriksen
MERDØ TOLDSTATION AS
Knut Erling Øen
Monica Syrdal

Arendal kommune
Postboks 123, 4891 Grimstad

Denne meldingen gir viktige opplysninger til den som ønsker å påklage den avgjørelsen som er truffet

Hvem kan De klage til?	Klagen sendes til kommunen, som skal foreta en vurdering før den sendes klageinstansen, som er Fylkesmannen.
Klagefrist	Klagefristen er tre – 3 – uker fra den dag De mottok vedtaket. Det er tilstrekkelig at klagen er postlagt før fristen går ut. Dersom De klager så sent at de kan være uklart for oss om De har klaget i rett tid, bør De oppgi datoen for når De mottok dette brevet. Dersom De klager for sent, kan vi se bort fra klagen. De kan søke om å få forlenget fristen, og da må De oppgi årsaken til at De ønsker det.
Rett til å kreve begrunnelse	Dersom De mener vi ikke har begrunnet vedtaket vårt, kan De kreve en slik begrunnelse før fristen går ut. Ny klagefrist blir da regnet fra den dagen De mottar begrunnelsen.
Innholdet i klagen	De må presisere <ul style="list-style-type: none"> - Hvilket vedtak De klager over - Årsaken til klagen - Den eller de endringer som De ønsker - Eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurderingen av klagen Klagen må undertegnes.
Utsetting av gjennomføring av vedtaket	Selv om De har klagerett, kan vedtaket vanligvis gjennomføres straks. De kan imidlertid søke om å få utsatt gjennomføringen av vedtaket til klagefristen er ute eller klagen er avgjort (oppsettende virkning).
Rett til å se saksdokumentene og til å kreve veiledning	Med visse begrensninger har De rett til se dokumentene i saken. Reglene om dette finnes i forvaltningsloven §§ 18 og 19. De må i tilfelle ta kontakt med oss. De vil da få nærmere veiledning om adgang til å klage, om fremgangsmåten og om reglene for saksbehandlingen.
Kostnader ved klagesaken	De kan søke om å få dekket utgifter til nødvendig advokathjelp etter reglene om fritt rettsråd. Vanligvis gjelder visse inntekts- og formuesgrenser. Fylkesmannen eller Deres advokat kan gi nærmere opplysninger om dette. Hvis vedtaket er blitt endret til Deres fordel, kan De etter forvaltningsloven ha krav på å få dekket vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket. Klageinstansen vil orientere Dem om retten til å kreve slik dekning.
Klage til Sivilombudsmannen	Hvis De mener at De har vært utsatt for urett fra den offentlige forvaltnings side, kan De klage til Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Sivilombudsmannen). Sivilombudsmannen kan ikke selv endre vedtaket, men kan gi sin vurdering av hvordan den offentlige forvaltningen har behandlet saken, og om det er gjort eventuelle feil eller forsømmelser. Dette gjelder likevel ikke saker som er avgjort av Kongen i statsråd. Dersom De nå får Deres klage avgjort i statsråd fordi Kongen er klageinstans, kan De derfor ikke senere bringe saken inn for Sivilombudsmannen.

En eventuell klage sendes til: postmottak@arendal.kommune.no eller Arendal kommune, Postboks 123, 4891 Grimstad

Fra: Jørgen Ubisch[bevoeya@gmail.com]
Sendt: 23.10.2022 18:47:52
Til: Gulbrandsen, Jenny Marie[fmavjmg@statsforvalteren.no]
Kopi: Bjørg Eva Øhlin[geva761@hotmail.com]; Helene
Thorstensen[hthorstensen2@gmail.com]; Inge Fredriksen[inge@planteskolen.no];
Tittel: Brev til nasjonalparkstyret om fartøy på svai og ålegras

---

Hei

Vedlagt følger en kommentarer til ditt svar om ålegrasenga og et spm om Tøens gamle fartøy som ligger på bøye i nasjonalparken.

Håper på raskt svar.

--

hilsen

Jørgen Ubisch
Naturvernforbundet i Arendal

Arendal 23.10.2022

Til styret i Raet nasjonalpark

Om ålegrasenga på Hoveodden og krav om forskriftsmessig forvaltning, brev 2

Viser til tidligere brev til styret i Raet nasjonalpark 10.8.2022 om samme sak og nasjonalparkforvalterens svar 6.10.2022. Takker for svar.

Naturvernforbundets ønsker at ålegraset under brygga på Hoveodden skal forvaltes i samsvar med forskriften. Vi forutsetter at styret i Raet nasjonalpark ønsker det samme. Dette ønsket er bakgrunnen for det første brevet.

Naturvernforbundet er kjent med at styret sjøl ikke har nødvendig faglig kompetanse eller mulighet til sjøl å undersøke tilstanden til det rødlista ålegraset. Fordi forvaltningen forutsettes å være faglig forankret, krevde Naturvernforbundet at kvalifiserte fagfolk vurderte ålegraset.

Naturvernforbundet noterer at Raet nasjonalpark ikke har midler til å undersøke det aktuelle ålegraset og dermed ikke kan vite om forvaltningen er i samsvar med formålsparagrafen. Det er positivt at det nå holder på å komme ålegras i sjøen utenfor Strandhuset og at ålegraset vest for Hoveodden synes å være i god stand. Det tyder på at vekstforholdene for ålegras i Hovekilen generelt er gode.

Nevner at i nml § 11 finnes en hjemmel til å kreve undersøkelsen betalt av tiltakshaver.

I forskriften er det i § 3 et forbud mot kunstig sandstrand og mudring. Som nasjonalparkforvalteren viser til, finnes det også en mulighet for å etterfylle sand på sandstrand og mudre. I styrets tillatelse til mudring og sandfylling mangler en drøftelse av hvilke bestemmelser i forskriften som er den riktige å behandle Canvas Hoves søknad etter. Litt avhengig av hvem som uttaler seg, ble sanden fylt på enten den rødlista naturtypen strandeng eller sanddynemark. Ikke en sandstrand.

Det brukes dregg og også anker med kjetting, ved brygga på Hoveodden. Dette skader ålegraset. Å legge ut moringer skader også ålegraset. Det er feil å prøve å unngå en skade ved å påføre ny skade. Så lenge den ulovlige flytebrygga ligger der, må den merkes med at det ikke er lov å bruke dregg eller anker, at kun fortøyning langsetter er tillatt. Det er et vanlig krav på denne type brygger. Det vil være i samsvar med nasjonalparkens målsetting at det settes opp skilt på brygga som opplyser om at det er rødlista ålegras under brygga. Det kan opplyses om at fortøyning på brygga reduserer lyset som når ned til ålegraset. Redusert lys reduserer ålegrasets vekst og evne til å binde CO₂. Forbudet mot dregging bør også begrunnes.

Det er en feil at det ikke opplyses om ålegras i båtsportkart og havneguider. Det kan være en oppgave for Raet nasjonalpark å få til det.

Til orientering var det første gang flytebrygga ble lovlig, da nasjonalparkstyret ga midlertidig tillatelse for 2 år. Ved ettergodkjenning av ulovlige tiltak skal tiltaket vurderes som ikke utført, dvs at det er en ny brygge som skal godkjennes. I nasjonalparkforskriften er det forbud mot nye brygger. Bryggevedtaket ivaretar ikke vernet av det rødlista ålegraset.

Vennlig hilsen

Jørgen Ubisch
Naturvernforbundet i Arendal

Arendal 23. mai 2022

Til Styret i Raet nasjonalpark

Om Trøens trefartøy som ligger på svai over en ålegraseng i Hovekilen

Naturvernforbundet ønsker å vite om styret i Raet nasjonalpark vurderer opplaget av trefartøyet er i strid med nasjonalparkforskriften og om styret vil la fartøyet bli liggende.

Siden Arendalsuka har Trøens gamle trefartøy ligget på bøyer langt inne i Hovekilen. Vi har undersøkt hvor fartøyet ligger, se vedlagte kart som viser plasseringen. Fartøyet er fortøyd til en bøye i baugen og en i hekken. Nøyaktige posisjon vil endres med varierende strøm- og vindpåvirkning.

Kartet har inntegnet en av de nasjonalt viktige ålegrasengene i Hovekilen og som vist, ligger fartøyet over ålegrasenga. Ålegraseng er en rødlista naturtype.

Ettersom fartøyet de siste årene kun har hatt oppdrag på Arendalsuka, må oppholdet mellom Arendalsukene vurderes som opplag.

Naturvernforbundet vurderer at trefartøyets opplag i Raet nasjonalpark er i strid med to bestemmelser i nasjonalparkforskriften.

Nasjonalparkforskriften formålsparagraf (§1):

. . . . For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Nasjonalparkforskriften § 3

Området er vernet mot inngrep av enhver art, . . . opplag av båter, bøyelegging av båter,

Naturvernforbundet stiller spørsmål om kvaliteten i det 117 år gamle trefartøyet. Det er ikke i bruk og vedlikeholdes knapt. Problemstillingene er evne til å holde seg flytende, olje om bord og utfelling av miljøgift fra bunnstoffet. Fartøyet vil kunne bli påvirket av is, ettersom indre del av Hovekilen ofte fryser til.

Vennlig hilsen

Jørgen Ubisch

Naturvernforbundet i Arendal

Vedlegg: Kart med trefartøyets posisjon og bilder av fartøyet

Naturvernforbundet i Arendal

Trefartøyet ligger i skjæringspunktet mellom peilingene

Fartøyet er fortøyd i 2 bøyer

Trøens trefartøy til styrbord. Fartøyet var først seilende fiskebåt

Trygve Norgaard

Dato: 02.11.2022
Vår ref: 20/20215-23
Deres ref:
Saksbeh.: Ingvild Paulsen

Utbetaling av tilskudd til etablering besøkssenter Raet nasjonalpark.

Viser til anmodning om utbetaling av tilskudd og rapport mottatt 21.10.22. Tilskudd til etablering av besøkssenter på 0,9 mill. kroner ble opprinnelig gitt i sak PS 18/47 19.06.18.

Etter vedtak i hovedutvalg for næring, klima og miljø i Agder fylkeskommune sak 51/20 24.11.2020 ble det vedtatt å støtte Arendal kommunes valg av plassering av besøkssenter for Raet nasjonalpark i Eurekabygget i Arendal, i tilknytning til Vitensenteret Sørlandet. Tidligere tilsagn til utvikling av besøkssenter på Tromøya, ble med dette gjort gjeldende for ny plassering i Eurekabygget.

Det ble bedt om utsatt frist for rapportering og utbetaling av midlene 21.12.20 og 9.12.21, og ny endelig frist for rapportering ble fastsatt til 22.10.22 i epost datert 9.12.21.

I opprinnelig tilskudd ble det gitt noen forutsetninger for tildelingen:

- For Besøkssenter Raet Nasjonalpark forutsettes bevilgningen å utløse statlige midler, i tillegg til egenandel fra Arendal kommune tilsvarende minimum fylkeskommunens tilskudd.
- Raet nasjonalparkstyre er rapporteringsansvarlig for bevilgningen. Det godkjenner endelige planer fra den enkelte kommune, og utbetaler tilskudd i tråd med dette etter at planen er godkjent.
- Krav om en skriftlig sluttrapport og et oversiktlig regnskap (vedlegg).

De økonomiske forutsetningene for tildelingen anses som oppfylt. Besøkssenteret har blitt sertifisert av Miljødirektoratet med tilhørende statlige bevilgninger, og prosjektet har levert rapport og regnskapsoversikt som viser at Arendal kommune har bidratt med minimum 0,9 mill. kr.

Raet nasjonalparkstyre bekrefter i brev datert 31.10.22 at utbetalingen kan gjøres direkte til Arendal kommune- Besøkssenter Raet Nasjonalpark (Vedlegg).

Utbetaling av 0,9 mill. kroner vil bli effektuert i henhold til anmodning i løpet av kort tid.

Besøksadresse:
Tordenskjolds gate 65 4614
KRISTIANSAND S

Postadresse:
Postboks 788 Stoa, 4809 Arendal

Telefon:
+47 38 05 00 00

E-post:
postmottak@agderfk.no

Org.nr.:
921 707 134

Nettsted:
www.agderfk.no

Med hilsen

Christina Milsom
Avdelingsleder
Bærekraftig utvikling

Ingvild Paulsen
Rådgiver
Bærekraftig utvikling

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: ARENDAL KOMMUNE
STATSFORVALTEREN I AGDER /v Jenny Marie Gulbrandsen

Regnskapsprognose 2022

Besøkssenter Raet nasjonalpark

	2022	2021
Resultatregnskap		
Driftsinntekter og driftskostnader		
Billettsalg	-80 000	-70 550
Skoleleveranser	-310 000	0
Fakturerte eventoppdrag	-100 000	-16 900
Statlige innvilgninger		
Prosjektmidler Miljødirektoratet	-617 000	-69 000
Grunnstøtte driftsmidler Miljødirektoratet	-1 116 000	-1 096 000
Oppstartsmidler Miljødirektoratet	-930 000	-70 000
Sum driftsinntekter	-3 153 000	-1 322 450
Driftskostnader		
Lønn og andre personalkostnader daglig leder	750 000	363 089
Lønn og personalkostnader andre	750 000	475 380
Lønn til ekstrahjelp	150 000	100 000
Prosjektutgifter	617 000	69 000
Bruk oppstartsmidler Miljødirektoratet	930 000	70 000
Huskostnader	335 000	335 000
Øvrige driftskostnader	271 000	221 808
Sum driftskostnader	3 803 000	1 634 276
Sum netto	650 000	311 826

Anmodning om utbetaling

Arendal kommune dekker gjennom to år et merforbruk hos besøkscenteret på kr 961 826,- via Vitensentersatsingen. Kr 311 826,- i 2021, og vi får i 2022 et merforbruk på kr 650 000,-.

Miljødirektoratet har i samme periode bidratt med kr 3 894 795,- til besøkscenteret.

Vi anmoder med dette om utbetaling på kr 900 000 fra fylkeskommunen til Besøkscenter Raet nasjonalpark knyttet til sak PS 18/47 i Aust-Agder fylkeskommune (Videreført til å omfatte utvikling av besøkscenter for Raet nasjonalpark i Eurekabygget 24.11.2020 ved *Hovedutvalg for næring, klima og miljø* sak 51/20).

Utebetalingen bes gjennomføres til:

Arendal kommune
Besøkscenter Raet nasjonalpark

Ressursnummer: 709725
Kystveien 2

Organisasjonsnummer: 940 493 021
Kontonummer: 3000 40 49019

Vennlig hilsen

Trygve Norgaard – Daglig leder Besøkscenter Raet nasjonalpark

Kontaktperson for regnskap – Harald Halvorsen v/ Vitensenteret Sørlandet

Agder fylkeskommune
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2022/189-0 432.3

Deres ref.

Dato 31.10.2022

Bekreftelse på utbetaling til Raet Besøkssenter

Jeg vil med dette bekrefte at Raet nasjonalparkstyre godkjenner at utbetalingen fra Agder fylkeskommune gjøres direkte til Besøkssenter Raet nasjonalpark, en underenhet til Vitensenter Sørlandet org nr. 940 493 021 og ressursnr 709725.

Utbetalingen gjelder vedtak i sak PS 18/47 med presiseringer fastslått på møte den 24.11.2020 – sak 51/20 om at midlene kan benyttes til videreutvikling av Besøkssenteret på Vitensenteret. I mellomtiden har besøkssenteret blitt sertifisert av Miljødirektoratet og med dette styrket sin posisjon som Besøkssenter for Raet Nasjonalpark.

Utbetalingen omfatter 900 000 kr som gjenstår i tildelingen som utgår fra PS 18/47. Midlene kan overføres til:

Arendal kommune - Besøkssenter Raet nasjonalpark
Ressursnummer: 709725
Kystveien 2
Organisasjonsnummer: 940 493 021
Kontonummer: 3000 40 49019

Kontaktperson er Harald Halvorsen på Vitensenter Sørlandet.
Eventuelt også Trygve Norgaard, Daglig leder for Besøkssenter Raet Nasjonalpark. E-post: trygve@raetbesokssenter.no Tlf 41304464

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Mottakere:

Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Vitensenter Sørlandet			

Kopi til:

Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
-----------------	--------------	------	----------

MILJØDIREKTORATET
Postboks 5672, Sluppen
7485 TRONDHEIM

Dato: 29.09.2022
Vår ref: 21/12160-6
Deres ref:
Saksbeh.: Kristoffer Øverland

Forespørsel om avklaring av beiterettigheter i statlig sikret friluftslivsområde – Spornes, Arendal kommune - fylkeskommunens uttalelse

Bakgrunn for saken

Raet Nasjonalpark styrer et pågående skjøtselsprosjekt på Spornes i Arendal kommune. Dette foregår på det statlig sikrede området Spornes som eies av staten, ID: FS0000051.

Bakgrunnen for prosjektet er at gjengroing har endret og redusert naturmangfoldet med dertil behov for skjøtsel og gjenåpning. Skjøtselen er forankret i forvaltningsplanen for nasjonalparken og det er også utarbeidet skjøtselsplan for arbeidet. Det er også tenkt å etablere en *innfallsport* til nasjonalparken på Spornes, noe som delvis kan sies å henge sammen med skjøtselen. Området fungerer allerede i dag som en innfallsport, med blant annet parkeringsplass, stiforbindelser og svært høy bruksfrekvens.

Fylkeskommunen er blitt informert underveis og mener skjøtselen, samt øvrige planer for utvikling av Spornes, er positivt for allmennheten. Fylkeskommunen har således stilt seg positive på vegne av staten som grunneier. Forvaltningspraksisen er også slik at dersom det er en interessekonflikt mellom statlig sikret friluftslivsområde og verneområde (noe vi mener det ikke er), skal verneformålet gis forrang.

Skjøtselen utføres først og fremst ved bruk av beitedyr. Nasjonalparkstyret har etter anbudsrunde inngått avtale med Skagerak Trepleie som har lang erfaring med denne type skjøtsel og som har egne beitedyr. Det bestrides imidlertid av grunneierlaget at det er anledning for andre å beite og at dette er forbeholdt de med beiterett.

Vi finner lite dokumentasjon om beiterettigheter og vi er også usikre på om slike rettigheter er styrende for om fylkeskommunen kan gi samtykke til skjøtselsbeitingen.

Jamfør *Miljødirektoratets veileder for forvaltning av statlig sikrede friluftslivsområder* er korrekt saksgang ved tvil om rettigheter at kommunen som drifts- og tilsynsansvarlig skal redegjøre for saken før den sendes videre til fylkeskommunen for uttalelse og Miljødirektoratet for endelig vurdering. I dette tilfellet er det unødvendig at kommunen påtar seg noen slik rolle da verneområdeforvalter allerede har redegjort for saken. Dette er avklart med kommunen. Dette brevet er å anse som fylkeskommunens uttalelse og vi ber Miljødirektoratet gjøre en endelig vurdering av saken.

Besøksadresse:
Tordenskjolds gate 65 4614
KRISTIANSAND S

Postadresse:
Postboks 788 Stoa, 4809 Arendal

Telefon:
+47 38 05 00 00

E-post:
postmottak@agderfk.no

Org.nr.:
921 707 134

Nettsted:
www.agderfk.no

Vi viser også til vedleggene med mer informasjon om saken og som også inneholder tidligere delvurderinger fra Miljødirektoratet og Statsforvalter.

Fylkeskommunens vurdering

1. Gjeldende beiteretter

Det er ikke tinglyst noen beiterettigheter så vidt vi kan se. Vi har sett gjennom de historiske dokumentene som fylkeskommunen har tilgang til, fra den gang eiendommene ble statlig sikret. Det fremgår av kjøpekontrakter at selgere frasier seg beiterett i tiden 15.juni til 15.august. Dette indikerer at det er/var beiterettigheter, men vi har ikke funnet ytterligere dokumentasjon på dette. Beiterett *omtales* kun i de nevnte kontraktene. Grunneierlaget har vist til dokumenter om erstatning for tang- og beiterettigheter fra 1940-tallet som også viser gårdenes andeler i dette (vedlagt).

Vi vil presisere at fylkeskommunen ikke er interessert i å bestride beiterettigheter som sådan, men det er åpenbart et behov for å få klarhet i dette og om dette har konsekvens for punkt 2. Dersom man får avklart de faktiske beiterettighetene bør disse tinglyses, i tråd med de nevnte kontraktene fra den gang eiendommene ble ervervet, altså at det ikke skal beites i tidsrommet 15.juni til 15.august.

2. Forholdet mellom skjøtselbeiting og eventuelle beiterettigheter

Formålet med skjøtelsbeitingen er ikke oppføring av dyr/høsting av naturressurser, men en dedikert skjøtsel for å oppnå vernemål. Slik vi har forstått det, vil skjøtelsen føre til bedre beitemuligheter for beiterettighetshaver i etterkant av skjøtelsprosjektet. Det har så vidt vi vet ikke vært beitet i området på lang tid, noe vi antar skyldes lite attraktivt beitegrunnlag. Det forekommer oss derfor noe rart at grunneierlaget vil bestride skjøtelsbeiting, da det tilsynelatende er en vinn-vinn-situasjon. Vi stiller oss også noe undrende til at beiterettighetshavere ikke meldte interesse for beiting da skjøtelsen ble lagt ut på anbud.

Uavhengig av dette skal det selvsagt ikke foregå skjøtelsbeiting dersom dette er i strid med eksisterende beiterettigheter. Dersom beiterettigheter er i konflikt med skjøtelsen kan selvfølgelig heller ikke fylkeskommunen gi samtykke på vegne av staten. Dersom dette er tilfellet vil vi anbefale at verneområdeforvalter og beiterettighetshavere kommer til en minnelig løsning.

Oppsummering

Vi ber Miljødirektoratet undersøke historisk dokumentasjon og tidligere saker vedrørende beiterett i statlig sikrede områder, samt relevant lovgrunnlag. Vi mener det ovenstående og vedleggene gir en god saksfremstilling, men oppsummerer med to konkrete spørsmål vi mener det er vesentlig å få avklart:

- Finnes det ytterligere dokumentasjon på beiterettigheter på Spornes, og hva mener Miljødirektoratet er gjeldende beiterettigheter?
- Kan nasjonalparken gjennomføre skjøtelsen med beitedyr uten forutgående samtykke/avtale med beiterettighetshavere?

Med hilsen

Christina Milsom
Avdelingsleder
Bærekraftig utvikling

Kristoffer Øverland
Rådgiver
Bærekraftig utvikling

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: ARENDAL KOMMUNE
STATSFORVALTEREN I AGDER

Fra: skagerak trepleie sivert w svane[sivert@skagerakbioenergi.no]
Sendt: 07.10.2022 22:41:37
Til: Gulbrandsen, Jenny Marie[fmavjmg@statsforvalteren.no]
Tittel: Kort status rapport Spornes oktober 22

Hei igjen Jenny her er en kort status rapport på Spornes Og Flagenborg og Hasla.

Flagenborg.

Her er beite sesongen avslutta for i år grunnet hensyn til jegere. Dessuten så er det veldig bløtt i området. Dyra har beita godt her.

Hasla

Her har det gått sau i over 2 måneder. Jeg har søkt om RMP midler på området og håper på å få tilskudd til dette. Dvs at RMP midlene dekker beitinga av sau etter sommeren 22. Slik at jeg holder meg innafor budsjett. Vi har også hatt en aktiv kamp mot tistler og brennesle i området. DA det ble et voldsomt oppslag av bla tistler. Dette sender jeg regning på etter hvert
Sauene taes hjem i neste uke.

Forslag til videre beiting er å beite med åringer av black face sau både på Hasseløya og på saltholmen ved siden av. Veldig fine områder til vinter og vår beiting av områdene og strandengene i området

Spornes

Lysåpen skog. Er først beita med boer geiter etter sommeren og så beita med black face sau. Området er nå godt nedbeitet. (Bør tømmes for dyr og bruke resten av beite til vinterbeite.

Innegjerdet område er først beita med Black face sau og nå med geit. I tillegg.

beiter vi på utsiden av gjerda området med boer geiter nå.
Status godt beita av trebaserte vekster men mye gras baserte vekster igjen.

Forslag ta ut boer geiter til uka sette inn Blackface sauer . LA sauene beite dette området noen uker

Området

Mellom Lysåpen skog og gjerda område. Starte vinterbeite med først 30 boer geiter til uka. og ta ut ca 15 dyr av området etter noen uker. For så å la kun 10 -15 geiter gå igjen i hele området Spornes og Lysåpen skog for vinterbeite

Møtte Ove Hetland på spornes i dag han snakket om at det var mye platanlønn i området ved fly plassen som burde kanjse ha blitt beitet. Da det var mye oppslag av platan lønn sjøl om det sprøytes i området. Jeg har ikke befart området, men tenker at vi må kanjse hogge / Ring barke noen mor trær av platanlønn og beite området. Kanjse dette er en

tanke da det virker som sprøytinga over mange år ikke fungerer så godt som ønsket slik som jeg oppfattet Ove Hetland.

Trekirkegård. Spornes

Kjørte ut store eik og alme stokker i dag da vi var i nærheten med en kranbil. Da transporten ble billigere for prosjektet. Kanskje vi kunne møtes en dag til uka og se på plassering. Jeg foreslår i Lysåpen skog . da området ligger under 500 m i luftlinje fra de store almene og eikene på Hove gård (flimra kino) Da det er anbefalt å etablere en trekirkegård inntil 500 m fra gamle store eiker og almer slik at insekts arter har muligheter på etablere seg der.

Andre Tilskudd RMP midler

Har vært i møte med norsk landbruksrådgivning, om hjelp til å søke RMP midler og evt andre midler som kommer fra landbruks Dep
Har søkt om RMP midler på Hassel Øya, spornes og Flagenborg på tiltak som er utført hittil i år. Søknads frist 15 10 22.
Planlegger å søke om smil midler til å brenne takrør på Flagenborg vinteren 23

Beiting i skjærgården

Har snakket med jordbruks sjefen i Grimstad kommune Jens Magne Ottersland . Ang å søke om RMP midler på Beiting i skjærgården i Grimstad Kommune. Og han var positivt innstilt til å gi RMP tilskudd til dette, sjøl om det kan oppfattes at tilskuddet gjelder i perioden 01 01 til 15 10 og ikke fra 15 10 til 31 12.

Skjærgårdstjenesten og bygarteren er veldig positiv innstilt og jeg skal samarbeide med dem med ettersyn og transport av dyr.

Skal i møte med skjærgårdstjenesten og by gartner i Grimstad vedrørende hvilke øyer som det bør beites på. Mitt forslag er Valløyene siden jeg skal ha en flokk med dyr på Hesnes øya også.

Til vinter beite så har jeg 35 boer geiter og 15 black face åringer til disp. og fram til 15 nov har jeg 13 Blackface søyer i tillegg Men det er når vi er ferdige med vinter beite på spornes.

Vet ikke hva du tenker om dette . Men jeg tenker at det er bedre at disse dyrene beiter på Øyer i vinter enn å gå i fjøset å kjede seg.

Så det hadde vært fint å ha et strategi møte nå i høst for veien videre

mvh Sivert W Svane

Adresseliste

Trondheim, 02.11.2022

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2022/11767

Saksbehandler:
Vibeke Husby

Rammer og opplegg for statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2023

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for å melde inn behov for midler til tiltak i verneområder og naturrestaurering, finansiert over ny kap./post 1420.31. Frist for innmelding er 10. januar 2023. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom forvaltningsmyndighet for verneområdene og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene. Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet skal inviteres til planleggingsmøtene hos Statsforvalteren.

1. Post 1420.31 – Tiltak i verneområder og naturrestaurering

Ny kap./post 1420.31

Kap./post 1420.38 (restaurering av myr og annen våtmark) er i forslag til statsbudsjett for 2023 slått sammen med den gamle kap./post 1420.31 - *Tiltak i verneområder*. Ny 31-post heter *Tiltak i verneområder, og annen natur, inkludert restaureringstiltak*.

For 2023 vil vi opprettholde to skjemaer i ESS for innmelding av behov for tiltak finansiert over den nye 31-posten. Ett skjema heter *Midler til tiltak i verneområder* og det andre heter *Midler til naturrestaurering*, altså tilsvarende ordning for innmelding som før.

Naturrestaurering

Posten kan benyttes til å restaurere forringet natur i terrestriske økosystemer som våtmark, skog, fjell, kulturlandskap og åpent lavland. Vi er inne i FNs tiår for naturrestaurering (2021-2030). Restaurering er nødvendig for å stoppe tapet av naturmangfold og under dette virkninger av klimaendringene. Midlene skal benyttes til å gjennomføre restaureringstiltak, blant annet med grunnlag i *Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025)*. Statsforvalteren i Oslo og Viken og

Statsforvalteren i Innlandet kan bistå med faglige råd knyttet til restaurering av myr. Det kan meldes inn behov for midler til styrket kapasitet på naturrestaurering hos Statsforvalterne fra kap. 1420.21.

Restaurering i de trua naturtypene sanddynemark, sørlig etablert sanddynemark og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone prioriteres høyt, men det kan også meldes inn behov for midler til restaurering i andre terrestriske naturtyper, såfremt det legges ved en prosjektbeskrivelse av tiltakene. Behov for midler til hogst av fremmede treslag i verneområder meldes også inn i skjemaet for *Naturrestaurering* i ESS. Statsforvalteren i Vestland kan bistå med faglige råd knyttet til slike hogster.

Midlene kan benyttes til naturrestaurering både innenfor og utenfor verneområder. Kap. post 1420.31 er ikke en tilskuddspost og kan ikke benyttes til tilskudd. Det er kun Statsforvalteren og verneområdestyrene som har adgang til å melde inn behov for midler i ESS. Eventuelle initiativ fra annet hold, med plan om restaurering utenfor vernegrensene, må gå via Statsforvalteren. Det er Statsforvalteren og verneområdestyrene som har det økonomiske ansvaret for tiltakene, inklusive ansvar for rapportering.

Tiltak i verneområder

Målet for bruken av midler til tiltak i verneområder er at naturtilstanden opprettholdes og bedres. Miljødirektoratet legger *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder* til grunn for tildeling av midler, se vedlegg 1. Prioriteringene i strategien skal også følges ved innmelding av tiltak. Det kan meldes inn behov for tiltak i alle typer av verneområder, inkl. marine verneområder og andre verneområder i sjø.

Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering. Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter. Tiltaksplaner i FPNV (forvaltningsplan på nett) er koblet til søknadskjema i ESS. Disse tiltaksplanene åpnes i ESS, og FPNV-tiltak velges direkte inn i søknadsskjemaet.

Det kan tildeles midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er direkte knyttet til tiltak.

Statsforvalteren har ansvar for å kontakte kommuner med forvaltningsmyndighet for mindre verneområder for å registrere behov for tiltaksmidler. Innmeldte behov skal samordnes og prioriteres av Statsforvalteren i dialog med kommunene og inngå i den samlede prioriterte innmeldingen.

Pågående skjøtselstiltak

Statsforvalteren kan for 2023 søke om en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke for pågående skjøtselstiltak (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom behovet skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Tiltak der SNO er økonomisk ansvarlig, meldes inn som enkelttiltak i ESS, og ikke som del av en ramme.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavsøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Ved minkbekjempelse kan fellingsinstruksen kun tas i bruk av tjenesteytere som er kontraktert av SNO.

Informasjonstiltak

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til [merkevaren Norges nasjonalparker](#) og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Alle henvendelser knyttet til informasjonstiltak rettes til merkevare@miljodir.no.

Områder som har eller tåler mye besøk, områder som har særlig sårbare naturverdier (med behov for kanalisering av ferdsel), samt bynære områder skal prioriteres ved utarbeidelse av besøksstrategier.

Behov for midler til informasjonstiltak i prioriterte områder meldes inn via ESS. Statsforvalteren må samordne og gjøre en prioritering av forslag om informasjonstiltak fra kommuner med delegert forvaltningsmyndighet.

Statsforvalteren kan for 2023 melde inn behov for en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke til informasjonstiltak m.m. (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom Statsforvalterens behov skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Informasjonstiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes inn som enkelttiltak i ESS.

Verneskilt og skiltstenger

Totalt behov for antall verneskilt, underskilt og skiltstenger meldes inn sammen med de andre tiltakene i ESS. Det skal benyttes en egen linje for skilt og en annen for stenger, og respektive antall og type skilt/stenger oppgis i merknadsfeltet.

Retningslinjene for bruk av verneskilt er justert, og det er utviklet et opplegg for å ta i bruk underskilt med spesiell lokal tilpasning. Retningslinjene og mer informasjon om verneskilt finner du her:

https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/alle-tema/verneomrader/retningslinjer-for-bruk-av-verneskilt_mdir_mai_2021.pdf

Verneskilt, underskilt og skiltstenger til verneskiltene kan nå bestilles via en felles bestillingsløsning fra vår leverandør Reklameservice AS: <https://miljodir.reklameservice.no/>. Bestillingsløsningen krever innlogging, og passordet er *miljodirektoratet*.

2. Innmeldinger av diverse andre behov

Driftsmidler til verneområdestyrene

Verneområdestyrene skal melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS. Nærmere informasjon om hva det kan søkes om finnes i veiledningen til søknadsskjemaet i ESS under "Bestillingsdialog", "Behovsinnmelding statsforvalteren". Midler til driftsoppgaver i verneområdene kan ikke dekkes over post 1420.31, men kan omsøkes under post 1420.21.

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

Forvaltningsplaner skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Behov for midler til forvaltningsplaner skal meldes inn i ESS.

Det legges stor vekt på effektmåling av tiltak, og vi oppfordrer forvaltningsmyndigheten til å etablere bevaringsmål i NatStat - Naturstatus for verneområder, som er utviklet for dette formålet. Se informasjonsskriv for fremgangsmåte og nærmere detaljer her: [Etablere bevaringsmål i NatStat \(f-m-nett.no\)](https://www.miljodirektoratet.no/om-miljodirektoratet/verneomradene/natstat)

Ferdselstellere

Behov for Miljødirektoratets elektroniske ferdselstellere meldes inn i ESS. Det skal meldes inn både behov for å kunne beholde tellere som allerede er i bruk og behov for nye tellere. I kostnadsfeltet skrives kr 1. Behovet må begrunnes, da det erfaringsvis er stor etterspørsel etter tellere. SNO, eller en av SNOs tjenesteytere, skal bistå ved utsetting og innrapportering av koordinater, stedsnavn og innlegging i basen. Behov for personalressurser i felt for oppsetting og drift, meldes inn i SNOs bestillingsskjema, se vedlegg 2.

Marint søppel

Det er en egen tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forsøpling. Statsforvalteren vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer til å søke for å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene. Minstesummen det kan søkes om over denne ordningen er kr. 300.000. Behov for midler til mindre tiltak knyttet til rydding av marint søppel i verneområder kan meldes inn i ESS (*Tiltak i verneområder*).

3. Planleggingsmøter for verneområdearbeid

Planleggingsmøtene med Statsforvalteren (tidligere omtalt som bestillingsmøter) skal som i fjor kun omhandle verneområdearbeid. Møtene skal sikre god dialog og forutsigbarhet i verneområdearbeidet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats, gjennomføring av tiltak og overvåking (bevaringsmål) som SNO kan utføre.

På møtet i november/desember skal SNO rapportere fra årets arbeid, og utfordringer og behov for kommende år skal diskuteres. SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioritering og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er viktig at

forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsynsvirksomheten for kommende år. Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, bevaringsmål eller tiltak i verneområder (restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak). Behov for slike tiltak fra SNO drøftes i møtet. Dette gjelder også tiltak knyttet til Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025) og eventuelle andre oppgaver knyttet til restaurering av natur.

Behov for personalressurser sendes SNO til postmottak@miljodir.no på vedlagte skjema (vedlegg 2) i Excel-format. Det samme skjemaet skal brukes for både store og små verneområder. SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse.

For tilsynsoppdrag i verneområder forvaltet av Statsforvalteren, ønsker vi at embetets «Skjema tilsynsbehov i verneområdene» brukes som grunnlag og at aktivitetsomfanget diskuteres og eventuelt justeres.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt. Dette er for å kunne vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

4. Elektronisk søknadssenter (ESS)

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klart for innmeldinger i skjemaene *Tiltak i verneområder og Naturrestaurering* fra og med 15. november 2022.

Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelingen i februar 2023. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger knyttet til uforutsette utgifter, meldes behov inn på e-post, se adresser under.

Det må være klart hvem som skal være økonomisk ansvarlig for de ulike tiltakene når de legges inn i ESS. Dette lar seg ikke lett endre etter tildeling av midler.

Dersom klimatiske forhold, som for eksempel frossen mark, gjør at enkelttiltak bør realiseres før midler formelt blir tildelt, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet, ved:

- Vibeke Husby vibeke.husby@miljodir.no for verneområder forvaltet av Statsforvalteren og av kommuner med delegert forvaltningsmyndighet
- Olav Nord-Varhaug olav.nord-varhaug@miljodir.no eller Ingrid Moe Dahl ingrid.moe.dahl@miljodir.no for verneområder forvaltet av verneområdestyrer

Forhåndsklareringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges *både* inn med prioritering i ESS med merknad om forhåndsklarering og formidles i egen e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS og for bestilling av SNO-ressurs i eget skjema, er **10. januar 2023**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med rapport pr. 31. aug. 2023, økonomirapportering pr 1. november og Endelig årsrapport (EÅR) pr. 31. des. 2023. Samtidig med EÅR skal det i 2023 rapporteres i ESS på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 (*Tiltak i verneområder og Naturrestaurering*). Manglende rapportering kan få konsekvenser for senere tildelinger.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, rapporteres fortløpende til Miljødirektoratet. Det kan da frigjøres tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust

Morten Kjørstad

avdelingsdirektør
Land- og friluftslivavdelingen

avdelingsdirektør
Statens Naturoppsyn

Vedlegg

1. Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025
2. Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs

Adresseliste:
Alle Statsforvaltere
Alle verneområdestyrer

Kopi til: Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet

Fra: Kristin Sundal[kristin.sundal@miljodir.no]
Sendt: 02.11.2022 15:20:59
Til: Kristin Sundal[kristin.sundal@miljodir.no]
Tittel: Rammer og opplegg for statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2023

Vår ref.: 2022/11767

Vedlagt følger brev fra Miljødirektoratet. Brevet sendes elektronisk uten underskrift og skal betraktes som et originalt dokument. Papirdokument vil ikke bli ettersendt.

Vi ber om at offisielle svar og henvendelser til Miljødirektoratet gjøres til post@miljodir.no

Hilsen
Kristin Sundal
konsulent, Land og friluftsliv

mobil: 913 62 087

www.miljodirektoratet.no | www.miljostatus.no
Sentralbord: 73 58 05 00

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiene, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

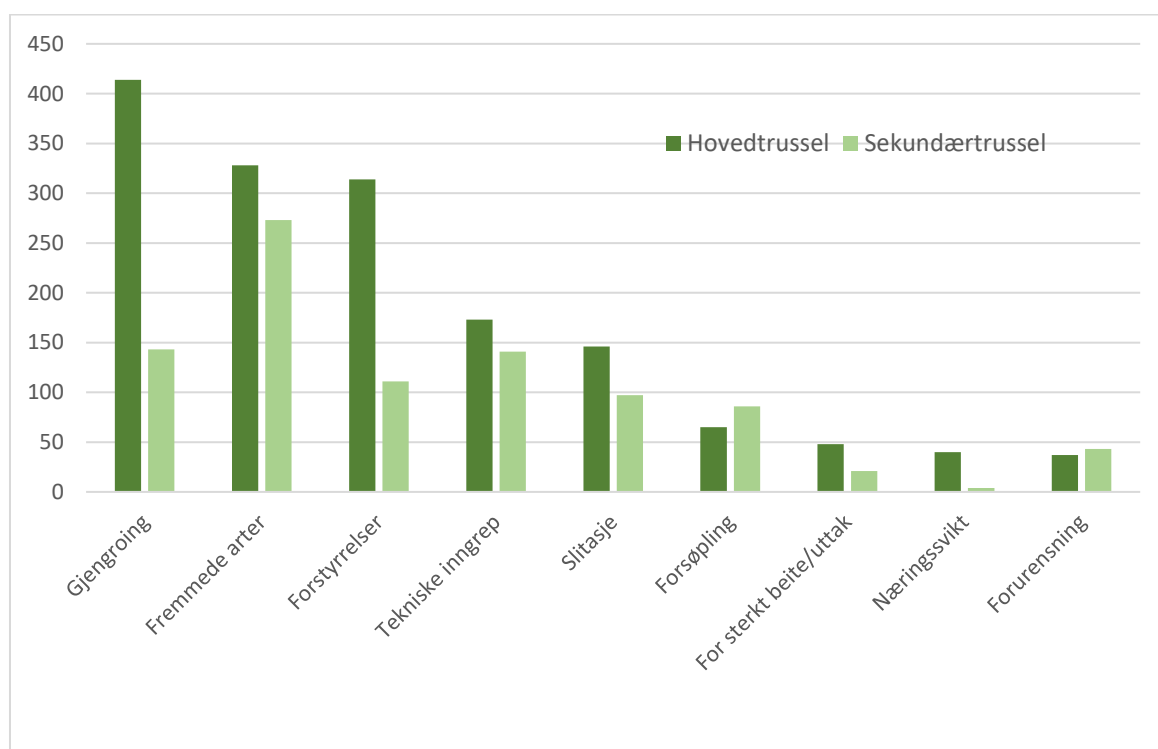
Tiltak skal være forankret i en skjøtts- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.

Arkivsaksnr: 2022/185-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 09.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	38/22	18.11.2022

Tiltak 2023

Forvalters innstilling

Forvalter ber styret prioritere tiltak og vedta en prioritert liste til søknadsinnsending 10.1.23.

Saksopplysninger

Se også referatsak

Rammer og opplegg for Statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder – 2023

Forslag til prioriterte tiltak basert på pågående tiltak (lysegrønne) og prioriteringer gjort tidligere.

Ellen Svalheim fra NIBIO har sendt søknad om reregistrering av ruter med vegetasjon på Tromlingene. Selve forsøket vil behandles som selvstendig søknad (sak). Hun ber om midler til gjennomføring av forsøket fra styret, totalt 245 000 kr. Dette må i så fall prioriteres i tiltak.

	Type tiltak	Beskrivelse	Beløp	Prioritet
1	Informasjon	Kartbrosjyre geologi	100 000	1
2	Informasjon: Prosjektering av innfallsporter	Kontrakt anropsavtale inngått med Asplan Viak AS.	500 000	1
3	Informasjon: Produksjon og utsetting av skiltstativ med skilt	Plakater er produsert. Skiltstativ heltre eik er bestilt og betalt. De må settes ut på innfallsporter. Portaler må bestilles. Vinklet skilt vurderes.	700 000	1
4	Tilrettelegging	Alternative bålpanner til hele verneområdet	150 000	1
5	Skjøtsel av (tre) vegetasjon Spornes skjøtsel + gjerder	Beitedyr, tilsyn og rydding	400 000	1
6	Uttak av introduserte arter	Pågående prosjekt med Mink i regi av SNO som bør videreføres	200 000	1
7	Beiting og lyngbrenning	Kystlynghei brenning og beiting	300 000	2
8	Slått	Ruagerkilen m.m	50 000	2
9	Skjøtsel av (tre) vegetasjon	Skjøtsel av kulturlandskap i verneområdene i tråd med forvaltningsplaner andre områder	800 000	2
10	Beiting og lyngbrenning	Gjerder til småfe/storfe	100 000	2
11	Uttak av introduserte arter	Oppdrag i verneområdet generelt mot fremmede planter som rynkerose, berberis, platanlønn, buskfuru, sitka m.m.	350 000	2
12	Informasjon	Bearbeiding steinblokker til geologiutstilling	150 000	1
13	Informasjon	Brosjyre Raet NP + støtte til bok	75 000	2
14	Prosjektering av Haslebukta rør/bru	Innhente enkelt kostnadsoverslag og forprosjekt på tiltaket- grunnlag for at styret kan velge løsning	40 000	3
15	Restaurering Haslebukta	Bro eller rør? 1,5mill vs 0,5 mill Prosjektering og utlysning av oppdrag.	1,5 mill	3
16	Tilrettelegging	Innfallsport Geoutstilling og skilt Spornes	1,15 mill	1
17	Tilrettelegging	Innfallsport Hasseltangen P-plass	5,57 mill	1
18	Restaurering	Vaodden hytteruin	350 000	3
19	Rydding	Fjerne Lekter Rødøya	0,5-1,5 mill	3
20	Restaurering	Steingjerder	500 000	2
		SUM alt	14 482 000	
		Sum 1. pri	11 067 000	

*Sum trekkes opp av tiltak 16 og 17, der mva er inkludert og det er lagt til 25% kostnadsøkning. I tillegg bør kommunene søke arealene inn som statlig sikret og be om finansiering fra Friluftslivstiltaksmidler.

Nærmere beskrivelse

1. Vi har fått oversiktskart, men ikke detaljkart fra NGU. Avventer fortsatt faktura på hele oppdraget (startet i 2019-2020) – Ramme på 100 000 kr. Purret på denne 2 ganger høsten 2022. Detaljkart utarbeides nå av våre geologer i samarbeid med SFAG Landbruk.
2. Asplan Viak AS har startet opp oppdraget med landskapsarkitektur av innfallsporter inkl en møbelserie for verneområdene. Ramme for dette er anslått til 500 000 i 2023. Hasseltangen og Spornes er i prosess, forventer oppstart Hove og ev andre innfallsporter i 2023. Søknad om tiltak på Hasseltangen og Spornes 2023.
3. Styret har signert tiltredelseskontrakt på STAFs rammeavtale på skiltsystem i tre og stål. Bestilling på 750 00 til treskilt i 2022, avventer avtale på stål i nærmeste fremtid. Vurdere vinklet skiltsystem i tillegg? Portaler? Monteringskostnader inkludert i rammen.
4. Bålpanner og grill-løsninger etterspurt flere steder etter at vi satte ut på Hoveodden.
5. Restaureringen på Spornes (Skagerak Trepleie AS, Siver W Svane) er godt i gang og ettersom NoFence fungerer godt så vil det trolig ikke være nødvendig med flere gjerder. En gradvis videre rydding samt tilsyn og oppfølging av beitedyr (leie av dyr med NoFence) vil være behovet de neste årene. Ca 100 000 til dyr/tilsyn og resten til gradvis nedrydding av skjøtelsesplanområdet. Oppstart på rydding i sone 3?
6. Fikk 200 000 i 2022, foreslår å opprettholde dette.
7. Kystlynghei – utvalgt naturtype- øke dette fra 250 000 til 300 000 f (Ragg AS i Tvedestrand)
8. Slått av strandenger i Ruagerkilen inkl utkjøring av avfall (Ragg AS)
9. Andre skjøtseltiltak. Ønsker fra tiltakshavere, eiere og andre om tiltak på Merdø, Bjelland, Botne, Flageborg, Flangeborg, Jerken m.fl. 1.pri er 300 000 til Tromligene – hogst og helikoptertransport.
10. Ved ledige midler har vi gitt tilskudd til dette
11. Rammeavtale med Grunde Høgberget fra 2021-2023 på ca 300 00 kr per år. Årlig kontrakt med Ove Hetland på 35 000 kr. Andre tiltak som dukker opp på fremmede arter.
12. Ref tidligere vedtak. Asplan Viak har tegnetutstillingen som inngår i Innfallsporten på Spornes. Blokker hentet fra Froland og Hasseltangen, bearbeides på Fevik Stein.

13. Vi trenger en ny brosjyre. Geologibrosjyre + en generell. Geologibrosjyren venter på kart fra NGU. Nyutgivelse av boka om Raet (eng/norsk) – forbedret utgave. Ikke iverksatt i 2022.
14. Haslebukta, purret på Staerk og Co flere ganger.
15. Haslebukta, ikke prioritert i 2022.
16. Se kostnadskalkyle fra Asplan Viak (inkl mva og 25 % prispåslag)
17. Se kostnadskalkyle fra Asplan Viak (inkl mva og 25 % prispåslag)
18. Vaodden- Fått prisoverslag fra Ager-Wick.
19. Lekter Rødøya- Fått prisoverslag fra Ager-Wick. Mulig tilbud fra Skagerak trepleie. Betong retur er kostnadsdrivende.
20. Steingjerder. Venter på prisoverslag på Ragg på 1, 4, 7 og 12 ref rapport fra SNO. Ca 400 meter med varierende tilstand. Ca 3000 per meter. Hvis midler: 500 000 til oppstart.

Vurdering

Nåværende forslag til statsbudsjett har ikke økt tildelingen til verneområder, så det er ca 50 mill som skal fordeles på 48 verneområder. Tiltak med pågående skjøtsel, tiltak som er nødvendige for å ivareta verneverdiene og tilrettelegging i tråd med besøksstrategi er prioritert.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsarområder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtseltiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd.»

For tiltak 16 og 17 vil det trolig stilles krav om samfinansiering – dette kan være mulig gjennom midler til statlig sikra friluftsområder på Spornes- og på Hove og Hasseltangen dersom kommunenes søknad blir godkjent. Søknadsfrist er februar 2023.

Miljødirektoratet har på sist samling åpnet noe mer for at man kan bidra til drift av tiltak (toaletter osv).

Spornes Raet nasjonalpark

Kostnadsverslag

Dato: 04.10.22

Priser vil avhenge av gjennomføringen til prosjektet. Flere poster må økes dersom delprosjekter gjennomføres til ulike tidspunkt.

WC bygg: Kun inkludert uttrauing til fundament og kabelgrøfter

Ikke inkludert: Vannuttak og belysning på fasade

Skilt: kun inkludert fundamentering og montering , ikke selve skillet

71	FJERNING/ RIVING OG BEARBEIDET TERRENG	Enhet	Enh.pris	Steinutstilling og utbedring eks oppholdsplass		Gangvei UU inkl boardwalk		utbedring gangvei til utsiktspunkt		Kommentarer
				Antall		Antall		Antall		
					204 250		260 000		65 000	
	Fjerne eks WC bygg	RS					-		-	skal dette med her?
	Vegetasjonsrydding/ lusing komplett inkl transport og tippavgift - bord og benker ved p-plass	RS	10 000	1	10 000		-	1	10 000	
	Vegetasjonsrydding komplett inkl transport og tippavgift - steinutstilling	RS	10 000	1	10 000					
	Vegetasjonsrydding komplett inkl transport og tippavgift - UU gangsti	RS	10 000		-	2	20 000			
	Flytte HC skilt på parkeringsplass	RS	3 000	1	3 000					
	Uttrauing for fundament - WC bygg	m2	250	65	16 250		-		-	Forslag - i dag plass
	Uttrauing - inkl avtaking av topplag jord - lagring på stedet. - steinutstilling	m2	250	300	75 000					
	Uttrauing til gangsti UU, inkl avtaking av topplag jord - lagring på stedet.	m2	250			250	62 500	220	55 000	Eks sti har slitasje og
	Uttrauing til eseltrapp	m2	250			150	37 500			
	Bærelag tilført , eks gangsti omgjort til eseltrapp	m2	250			150	37 500			
	Arrondering, terrengtilpasning	m2	200	200	40 000	250	50 000			
	Bærelag tilført , steinutstilling - justert høyde på terreng	m2	250	200	50 000					
	Eks grillplasser: fjerne masse og vegetasjon	m2	150			100	15 000			
	Grunnarbeid boardwalk	m2	250			150	37 500			
	UTENDØRS KONSTRUKSJONER				245 000		-			
	Ensidig lødd natursteinsmur , inkl fundament med drenering - ved steinutstilling.	m2	3 500	50	175 000		-			
	Steinelementer til utstilling,	stk	5 000	8	40 000		-			
	Skiltplater til steinutstilling	stk	1 000	30	30 000		-			Antall? Materiale?
					2 000		-			
73	UTENDØRS ELKRAFT									
	Kabelgrøft til nytt WC bygg	lm	200	10	2 000					Lenge ikke avklart.
	VEGER OG PLAGSER				64 400		675 000		84 000	
	Grusdekke gangsti steinutstilling inkl. bærelag, forsterkningslag og fiberduk	M2	280	200	56 000					
	Grusdekke gangsti UU inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	280			250	70 000	300	84 000	
	Grusdekke gangsti med eseltrapp inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	280			150	42 000			
	Grusdekke gangsti wc bygg inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	280	30	8 400					
	Eseltrapp trinn - materiale ?	stk	1 500			10	15 000			"Sviller" i tre?
	Grusdekke rundt eks grillplasser	m2	280			100	28 000			
	Boardwalk med opphøyde kant	m2	4 000			130	520 000			
					-		-		-	
76	PARKER OG HAGER				104 000		118 000		-	
	Plantearbeider og trær									
	Grasbakke/ eng inkl vekstjord og tilsåing, stedegne masser tilbakeføres.	m2	60	200	12 000	200	12 000			
					-		-		-	
	Møbler og utstyr									
	Avfallsbeholdere	stk	12 000	1	12 000	1	12 000			Antall?
	Benk+stoler uu tilgjengelig	stk	12 000		-		-		-	
	Benker	stk	10 000	3	30 000	2	20 000			
	Ryggstø	stk	4 000		-	6	24 000			
	Sykkelparkering	stk	3 500		-		-		-	
	Skilt (eget program) - fundmantering og montering(IKKE SELVE SKILTET)	stk	10 000	5	50 000	1	10 000			Antall skilt / RS mont
	Grill	stk	20 000			2	40 000			Type grill?
					-		-		-	
										SUM
	sum eks mva				619 650	-	1 053 000	-	149 000	
	Garantitid 3 år (1,5 % pr år)				27 884		47 385		6 705	
	Rigg og drift 10%				61 965		105 300		14 900	
	Prisstigning materialkostnader - 25%				154 913		263 250		44 700	
	Uforutsett 10%				61 965		105 300		14 900	
	sum eks mva				926 377		1 574 235		230 205	2 730 817
	mva 25%				231 594		393 559		57 551	
	SUM				1 157 971		1 967 794		287 756	

Hasseltangen - Innfallsport Raet nasjonalpark
Kostnadsoverslag

Dato: 04.10.22

Priser vil avhenge av gjennomføringen til prosjektet. Flere poster må økes dersom delprosjekter gjennomføres til ulike tidspunkt.

WC bygg: Kun inkludert uttrauing til fundament og kabelgrøfter

Ikke inkludert: Vannuttak og belysning på fasade

Skilt: Kun inkludert fundamentering og montering, ikke selve skiltet

	Enhet	Enh.pris	P-plass/innfallsport vest		Utsiktspunkt øst		Liten p-plass+ revegetering nord		Sti på stolper øst		Baderampe nord		Kommentarer
			Antall	Sum BT1	Antall	Sum BT2	Antall	SUM BT3	Antall	SUM BT4	Antall	Sum BT5	
FJERNING/ RIVING OG BEARBEIDET TERRENG													
Fjerning av asfalt inkl tippavgift	m2	100	3 100	310 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fjerning av asfalt inkl tippavgift	m2	200	-	-	100	20 000	100	20 000	-	-	-	-	
Fjerning av stein, betongblokker -lagres på stedet	RS	5 000	1	5 000	-	-	-	-	1	5 000	-	-	hvor skal det lagres? skal dette mer her?
Fjerne eks WC bygg	RS	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Vegetasjonsrydding komplett inkl transport og tippavgift	RS	10 000	1	10 000	-	-	-	-	3	30 000	-	-	
Arrondering/ delvis flåsprenning av terreng til riktig nivå	m2	250	200	50 000	-	-	-	-	-	-	100	25 000	
Uttrauing for fundament - WC bygg	m2	250	65	16 250	-	-	-	-	-	-	-	65	16 250
Uttrauing til gangsti, vegetasjon - behov og omfang må tilpasse på stedet.	m2	250	120	30 000	-	-	100	25 000	250	-	-	-	BT1-Kun ny sti mot s
Justert bærelag, forutsetter ok eksisterende underbygning	m2	100	1 700	170 000	100	10 000	270	27 000	-	-	-	-	BT3- noe terrengsut
Bærelag, kun supplering 15-20 % (ikke asfaltdekke)	m2	250	300	75 000	50	12 500	150	37 500	-	-	-	-	
Underbygning for forhøyninger i terreng- sams masse	m3	500	25	12 500	-	-	-	-	-	-	-	-	
Utgraving til baderampe, inkl fjerning av stein, inkl arbeider i sjø.	m2	400	-	-	-	-	-	-	-	-	130	52 000	
Riving av betongkant -ytterkant ny gangsti vestsida	lm	120	-	-	50	6 000	-	-	-	-	-	-	Avhenger av løsning
Riving av rekkverk	RS	5 000	-	-	1	5 000	-	-	-	-	-	-	
UTENDØRS KONSTRUKSJONER													
Ensidig lodd natursteinsmur - type stedeagne - ref typiske snitt, inkl fundament med dreinsledning	m2	3 500	70	245 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
UTENDØRS ELKRAFT													
Belysning inklusiv fundament, pullertlys -	stk	10 000	10	100 000	-	-	-	-	115 000	-	-	-	BT1-Kun tegnet inn 6 OPSJON?
Belysning inklusiv fundament, pullertlys -	stk	15 000	-	-	-	-	-	5	75 000	-	-	-	
Kabelgrøfter for utendørs belysning.	lm	200	400	80 000	-	-	-	200	40 000	50	10 000	-	Luftstrekk frem til pm
Luftstrekk strøm i bakken?	RS	25 000	2	50 000	-	-	-	-	-	-	-	-	OPSJON/ UTGAR? i
VEGER OG PLAGSER													
Grusdekke cangsti, parkering inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	280	460	128 800	100	28 000	270	75 600	250	70 000	20	5 600	BT2-kun utkikkspunk Kun ny snuplass
Asfaltdekke inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	320	450	144 000	-	-	-	-	-	-	-	-	OPSJON? Hoy kost Forslått tatt ut mhp b
Skivadekke, broddheller skifer salt / sand, støpt ytterkant	m2	3 100	160	496 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
OPSJON: Armeret gress kjerberf -type Helvøve referanse Fjære kirke	m2	650	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gressarmet gress	m2	150	1 300	195 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
Storgatestein, kun parkeringsoppmerking	lm	600	90	54 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
Utsiktspunkt tredekke inkl tilpasset fjell og inkl trinn/ rampe / UU markering	m2	5 000	-	-	60	300 000	-	-	-	-	-	-	Utforming må sees p
Utsiktspunkt fundamentering, stål, boring, gysing...	m2	5 000	-	-	30	150 000	-	-	-	-	-	-	
Nettinggjerd - spesialnett syrefast, med T stål stendere./ + håndløper eik. Langs utsiktspunkt og rampe	lm	4 000	-	-	30	120 000	-	-	-	-	-	-	
Sti på piler, tredekke (hvis hele runden skal være på piler)	m2	2 000	-	-	-	-	-	420	840 000	-	-	-	OPSJON : 50% sti p
Sti på piler konstruksjon (hvis hele runden skal være på piler)	lm	2 000	-	-	-	-	-	400	800 000	-	-	-	OPSJON : 50% sti p
Sti på piler, trapp	m2	4 000	-	-	-	-	-	4	16 000	-	-	-	OPSJON : 50% sti p
Sti på piler, Gjerdel/håndløper (hvis hele runden skal være på piler)	lm	2 000	-	-	-	-	-	400	800 000	-	-	-	OPSJON : 50% sti p
Baderampe - betongdekke støddstøp inkl armering, brettstøp inkl underbygning	m2	6 500	-	-	-	-	-	-	-	-	120	780 000	
Rekkverk baderampe	lm	3 000	-	-	-	-	-	-	-	-	138	405 000	
Elvestein langs plantefeiler osv	m2	250	35	8 750	-	-	-	-	-	-	-	-	
Utplasering av eksisterende stein	stk	300	10	3 000	-	-	20	6 000	-	-	-	-	
PARKER OG HAGER													
Plantearaler og trær													
Grasbakke/ eng inkl vekstjord og tilsåing	m2	60	1 000	60 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
Staudfelt inkl vekstjord. Gjennomsnittlig antall planter pr m 8 stk inkl noe reetablering av takrør	m2	550	600	330 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
Eksisterende vegetasjon - tytning	m2	150	300	45 000	-	-	-	-	-	-	-	-	
Trær, SO 18-20 inkl. vekstjord, vanningsrør, oppstilling.	stk	7 000	23	161 000	-	-	5	35 000	-	-	-	-	BT1 trær langs vestr
Trær, SO 18-20 inkl. vekstjord, vanningsrør, oppstilling.	stk	8 000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Reetablering av vegetasjon gammel parkeringsplass	m2	300	-	-	-	600	180 000	-	-	-	-	-	
Møbler og utstyr													
Avfallsbeholdere	stk	12 000	1	12 000	-	1	12 000	-	-	-	1	12 000	
Benk+stoler ut tilgjengelig	stk	12 000	6	72 000	2	24 000	-	-	-	-	3	36 000	
Benker	stk	10 000	-	-	-	-	-	-	4	40 000	4	40 000	
Ryggste	stk	4 000	-	-	-	-	-	-	-	-	4	16 000	
Sykkelparkering	stk	3 500	10	35 000	-	-	4	14 000	-	-	6	-	
Skilt (eget program) - fundamentering og montering (IKKE SELVE SKILTET)	stk	10 000	4	40 000	1	10 000	1	10 000	5	50 000	1	10 000	Antall skilt / RS mont
Bom, eksisterende flyttes	RS	5 000	-	-	-	1	5 000	-	-	-	-	-	Eksisterende bom gj
Grillkongen	stk	41 000	1	41 000	-	-	-	-	-	-	1	41 000	
sum eks mva													
Garantitid 3 år (1,5 % pr år)				134 069		30 848		19 850		121 320		64 946	
Rigg og drift 10%				297 930		68 550		44 110		269 600		144 325	
Prisstigning materialkostnader - 25%				744 825		171 375		110 275		674 000		360 813	
Uforutsett 10%				297 930		68 550		44 110		269 600		144 325	
sum eks mva				4 454 054		1 024 823		659 445		4 030 520		2 157 659	12 326 499
mva 25%				1 113 513		256 206		164 861		1 007 630		539 415	
SUM				5 567 567		1 281 028		824 306		5 038 150		2 697 073	

Fra: Ellen Johanne Svalheim[Ellen.Svalheim@nibio.no]
Sendt: 01.11.2022 10:16:58
Til: Gulbrandsen, Jenny Marie[fmavjmg@statsforvalteren.no]
Kopi: Arkiv[arkiv@nibio.no];Anders Nielsen[anders.nielsen@nibio.no];Elin Blütecher[elin.blutecher@nibio.no];harald.bratli@nhm.uio.no[harald.bratli@nhm.uio.no];
Tittel: Søknad om re-registrering av overvåkningsruter Tromlingene

---

Til nasjonalparkforvalter Jenny!

På oppdrag for Fylkesmannen i Aust- Agder satte Harald Bratli og Ellen Svalheim i 2011-2013 i gang overvåkning av vegetasjonen på Tromlingene der einer var blitt fjerna ved ulike metoder.

Siden restaurering og gjenåpning av gjengrodde arealer er et meget sentralt forvaltningstema innen Raet nasjonalpark, og ellers i skjærgården på Agder, foreslår vi en re-registrering av overvåkningsrutene på Tromlingene for å innhente ny kunnskap om vegetasjonsutviklingen under ulike gjenåpningsmetoder.

Tirsdag 18.oktober var vi på befarung på Tromlingene for å se om rutene lot seg gjenfinne: Det gjør de.

Her kommer en søknad fra oss, se vedlegg!

Mvh
Harald Bratli, Elin Blütecher og Ellen Svalheim

Ellen Svalheim
NIBIO, Norsk institutt for bioøkonomi
Avd. for kulturlandskap og biologisk mangfold

Tlf. direkte: + 47 45 21 03 50
Sentralbord 03 246
www.nibio.no

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Til Nasjonalparkforvalter Jenny Marie Gulbrandsen
e-post: fmavjmg@statsforvalteren.no
Statsforvalteren i Agder
Fløyveien 14
Arendal

Dato: 01.11.2022
Deres ref:
Vår ref: elsv

NIBIO
Postboks 115, 1431 Ås
Tlf: 406 04 100
post@nibio.no
nibio.no

Org. nr: 988 983 837

Evaluering av effekter av einerrydding på vegetasjonen på Tromlingene, Raet nasjonalpark

Bakgrunn: På Tromlingene og Jerkholmen i Raet nasjonalpark var det betydelig gjengroing i tidligere engarealer. Det har spesielt vært einer som har dominert gjengroingsarealene, og Fylkesmannen i Aust-Agder (nå Statsforvalteren i Agder) igangsatte derfor rydding av busker og trær, med vekt på einer. Det har siden 2005 blitt prøvd ut flere ulike metoder for rydding, manuell rydding, brenning og saltvannssprøyting. Felles for de manuelle metodene er at de er arbeids- og kostnadskrevende og har lav framdrift mht. areal som skal restaureres. Høsten 2007 ble eineropprikkning med beltegående minigraver og klo tatt i bruk som ny restaureringsmetode. Overordnet mål med einer-ryddingen på Tromlingene er at vegetasjonen i tidligere einerkratt gjenskapes til åpen engvegetasjon med artssammensetning tilsvarende opprinnelig beiteprega naturengvegetasjon på Tromlingene. Den mest effektive metoden med minigraver er også den som har antatt størst negativ virkning på vegetasjonen i form av forstyrrelse og derav lengre tid og større usikkerhet omkring suksesjonsforløpet mot etablering av naturengeng. Blant annet er det uttrykt bekymring knyttet til etablering av uønskede arter på blottlagt jord etter opprikkning. Fra geologisk hold er det bekymring knyttet til påførte uopprettelige forstyrrelser av kvartærgeologiske verdier, der opprikkningen medfører omsortering i de fint sorterte og avsatte lagene og reduksjon av et i utgangspunktet tynt jordsmonn.

Igang satt overvåkning 2011-2013, av ulike metoder for fjerning av einer: Fylkesmannen i Aust-Agder ønsket å få mer kunnskap om effekten av ulike ryddemetoder for einer på vegetasjonen. Bioforsk (nå NIBIO) og NINA fikk derfor i 2011 i oppdrag og overvåke effektene av de ulike restaureringsmetodenes innvirkning på plantelivet og revegeteringen (Svalheim et al. 2011).

Slik vegetasjonsovervåking krever detaljerte undersøkelser over flere år. Dette gjøres ved hjelp av en standardisert metode for vegetasjonsovervåking som innbefatter fastruter á 1 x 1 m lagt ut etter

en begrenset tilfeldig metode. I 2011 ble 30 overvåkingsruter etablert i 6 felt á 5 ruter hver. Feltene omfatter følgende 3 rydderegimer:

1. Felt A: Ryddet ved opprykking av einer i oktober - november 2009. Sandholdig jord.
2. Felt B: Ryddet ved opprykking av einer i november 2010. Grunnlendt mark.
3. Felt C. Brent i april 2005, rydda manuelt med motorsag i mai 2007 og videre våren 2008. Sandholdig jord. Denne metoden medfører minst opprotting av jord og vegetasjon men er også mer kostbar.
4. Felt D. Kontrollfelt med intakt engvegetasjon uten einerrydding registrert i 2013

Disse feltene ble så undersøkt i perioden 2011-2013 (Svalheim & Bratli 2014). Hovedresultatene ble oppsummert slik:

- Vegetasjonen i alle feltene hvor einer har blitt fjernet endrer seg i retning vegetasjonen i kontrollfeltet, dvs semi-naturlig engvegetasjon
- Vegetasjonsendringene er størst i tidlig suksesjonsfase. Vegetasjonsfri mark avtar gradvis og vegetasjonen gjennomgår suksesjonsstadier med økende dekning av moser og karplanter. Dekning bar mark er relativt lik i alle felt i 2013.
- Artsantallet økte over tid, mest mellom 2011 og 2012, mens det var liten økning mellom 2012 og 2013. Til tross for at referansefeltet totalt hadde færre arter enn de øvrige feltene var det bare felt B som hadde flere arter i gjennomsnitt pr. rute.
- En del uønskede arter opptrer i vegetasjonsrutene, men det trengs mer tid til å vurdere i hvilken grad disse blir problemarter som fortrenger stedegne arter eller om naturlig engvegetasjon fortrenger disse ettersom engvegetasjonen lukkes.
- Eineropprikkning gir mer areal blottlagt mark som gir potensial for oppvekst av uønska problemarter (det vil si ikke kulturavhengige semi-naturlige arter). Utenom vegetasjonsrutene er det observert uønskede arter både på Tromlingene og spesielt på Jerkholmen der det synes å være en økning av blant annet høstberberis, med svært høy risiko, SE, på fremmed arts lista. Uønska arter vil kunne etableres med varige populasjoner og i verste fall hindre utvikling av engvegetasjonen, og det synes som om dette er i ferd med å skje i det minste på Jerkholmen og stedvis på Tromlingene.

I rapporten fra 2014 framgår det også at vegetasjonsutviklingen ikke er fulgt lenge nok til at eventuelle effekter av problemarter på utviklingen av engvegetasjonen er fanget opp. Det er derimot observert at uønska arter opptrer andre steder på Tromlingene og spesielt innen eineropprikkingsområder på Jerkholmen. Følgende anbefalinger er hentet fra rapporten: "*manuell fjerning av einer framfor opprykking med minigraver. Hvis likevel eineropprikkning benyttes bør det fortrinnsvis skje på arealer med noe jorddybde. Rask fjerning av einer ved opprykking kan komme til å kreve mer etterarbeid med fjerning av problemarter. For enkelte problemarter som høstberberis er arbeidet i tillegg svært tidkrevende og det er knyttet usikkerhet til hvorvidt en vil lykkes. Opprykking av einer på grunnlendte rullesteinsrygger må ikke skje, både av hensyn til jordsmonnsdannelsen og endringer i kvartærgeologien. Videre er det viktig at rydding av gjengrodd mark fortrinnsvis bør skje der dyrene ferdes. Dette for å sikre at beitedyrene i ettertid vil beite der det er ryddet*".

NIBIO

Tilbud om ny re-registrering av overvåkningsrutene på Tromlingene i 2023: Sommeren 2023 vil det være 10 år siden vegetasjonen i feltene med ulik metode for fjerning av einer sist ble undersøkt. De permanent merkede rutene ble høsten 2022 sjekket om de er mulig å gjenfinne, - noe de er. Det er derfor en gylden mulighet for å undersøke eksakt de samme vegetasjonsrutene etter 10 år med vegetasjonsutvikling. Dette vil gi ny kunnskap om vegetasjonens utvikling i engvegetasjon restaurert med ulike metoder i nasjonalparken. FN har utpekt tiåret 2021-2030 som verdens tiår for restaurering av økosystemer, og her kan Raet nasjonalpark yte et bidrag. Hvorvidt vegetasjonens har utviklet seg i gunstig retning i vegetasjonsrutene bør ikke minst ha stor forvaltningsinteresse for nasjonalparken siden det de seinere årene er gjennomført opprykking av einer over store areal på Tromlingene. Det vil også ha en sterk forvaltningsnytte da kunnskapen kan overføres til andre områder innen nasjonalparken og ellers på Sørlandet, siden gjengroing med einer i engvegetasjon er et generelt problem.

NIBIO søker med dette om kr. 245 000,- eks. mva., for gjennomføring av vegetasjonsundersøkelser i 40 permanente ruter på Tromlingene. Arbeidet vil bli gjennomført i juni 2023 av Harald Bratli, NHM, Elin Blütecher og Ellen Svalheim ved NIBIO og der NIBIO vil ha prosjektansvaret. Videre ønsker vi å gjennomføre 1 dags befarung til Jerkholmen og Spornes for vurdering av vegetasjonsutvikling og oppslag av uønskede arter i restaurerte områder der. Resultatene vil bli publisert i fagrapport fra NIBIO. Vi har ikke inkludert kostnader til båtskyss, og håper nasjonalparkforvaltningen kan være behjelpelig med dette.

Budsjett:

Oppgave	Antall dv	Kostnad (eks. mva.)
Registrering av 40 vegetasjonsruter	10	125 000
Reise		20 000
Databearbeiding og rapport	6	75 000
Befarung Jerken og Spornes	2	25 000
Sum		245 000

Med vennlig hilsen

Harald Bratli, Naturhistorisk museum, UiO, Elin Blütecher og Ellen Svalheim, Norsk institutt for bioøkonomi, NIBIO Landvik, 01.11.2022

Referanser:

Svalheim, E. Bratli, H. & Often, A. 2012. Evaluering av utført einerrydding på Tromlingene og Jerken, Arendal kommune. Oppstartrappport fra igangsatt overvåking 2011. – Bioforsk rapport 2012: 43: 1–31. <http://hdl.handle.net/11250/2451462>

Svalheim, E & Bratli, H. 2014 Evaluering av einerrydding på Tromlingene og Jerkholmen, Arendal kommune. Sluttrappport fra igangsatt overvåking. – Bioforsk rapport 2014: 162: 1–67. <http://hdl.handle.net/11250/2449025>

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	39/22	18.11.2022

Regnskap 2022 og Budsjett 2023

Forvalters innstilling

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde godkjenner regnskap for 2022 i prosjektene:

M1709 Tiltaksmidler
M1710 Drift av styret
M1805 Forvaltningsplan
M2205 Marin kartlegging i Raet

Videre godkjennes budsjett for 2023 i prosjektene M1709, M1710 og M1805.

Nasjonalparkstyret ber forvalter søke om midler fra Miljødirektoratet i henhold til budsjett for M1709 Tiltaksmidler.

Nasjonalparkstyret ber forvalter søke midler fra Miljødirektoratet i henhold til budsjett for M1710 Drift av styret.

Nasjonalparkstyret ber forvalter søke om midler fra Miljødirektoratet i henhold til budsjett for M1805 Forvaltningsplan

Nasjonalparkstyret ber forvalter søke om midler fra Miljødirektoratet i henhold til muligheter til videreføring av marin kartlegging M2205.

Saksopplysninger

Forenklet oversikt over bruk av midler i de ulike prosjektene:

M1709 Tiltak i verneområder

Punkt	Tiltak	Utfører	Beløp	Rest
	*			3 500 000
1	Geo kart	NGU	0	100000
2	Innfallsport	Asplan Viak	570111	-70111
3	Skilt	Reklameservice AS	798320	501680
4	Bålpanner	KBU og HDU	52477	-2477
5	Skjøtsel Spornes	Skagerak Trepleie	299940	60
6	Fremmede arter Mink	SNO	200000	0
7	Kystlynghei	Ragg	550000	-300000
8	Slått Ruager	Ragg	50000	0
9	Gjerder	NoFence	189119	-89119
10	Fremmede planter	Div (faktura kommer)	316000	34000
11	Geologi frakt	Div (faktura kommer)		150000
12	Brosjyre + bok	Brukt til Arendalsuka	75000	0
13	Prosjekt Haslebukt	Staerk &Co	0	40000
14	Restaurering Haslebukt			
15	Skjøtsel div	Div Rydding Birkenlund US		-20000
16	Rydde Vaodden			
17	Lekter Rødøya			
18	Steingjerder Søm			
8	Sum		2 800 967	399 033

Noen utestående fakturaer. Foreslår å benytte siste restmidler på vinklet treskilt,

M1710 Drift av Styret

Konto	Beskrivelse	Forbruk	Rest
		0	280 000
5300	Styrer, råd og utvalg	31 695	
31 695	Honorarer	21 197	
21 197	Arbeidsgiveravgift	7 470	
7 470	Nettside ol	0	
0	Trykksaker/Bøker	0	
6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	107 355	
6830	Annonse	0	
6860	Møter eksterne	31 024	
6861	Møter interne	15 587	
6880	Kurs og seminar	926	
7100	Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig	1 187	
7132	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig	7 094	
7400	Medlemskontingent	0	
7410	Gaver (eksterne forelesere og lignende)	107 355	
	SUM	222 618	57 387

Resterende beløp til møtet 18.11.22 + honorar

*Husk å sende inn møtehonorar og reisegodtgjørelse

M1805 Forvaltningsplaner O.L.

Konto	Beskrivelse	Forbruk	Rest
		0	250 000
5330	Honorarer	47 200	0,00
5400	Arbeidsgiveravgift	6 691	0,00
6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	105 000	0,00
6800	Kontorrekvisita	0	0,00
6860	Møtemat	16 696	
7100	Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig	4 219	0,00
7132	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig	273	0
	SUM	180 079	69 920

Resterende beløp skal benyttes til innspillmøter nov-des 2022.

M2202 Marin kartlegging i Raet

Konto	Beskrivelse	Forbruk	Rest
		0	500 000
6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	500 000	0,00
	SUM	500 000	0

Overført til Havforskningsinstituttet til bruk i prosjektet Økt marint vern i Raet Nasjonalpark.

Budsjett 2023

M1709 Tiltak	Beløp
Søkes om i prioritert rekkefølge jf sak Tiltak 2022	
SUM	14 482 000

*Inkluderer 200 000 til mink i regi av SNO

Konto	M1710 Drift av styret	Forbruk 2021	Forbruk 2022	Budsjett 2023
5300	Styrer, råd og utvalg	3 645,50	31 695	40 000
5330	Honorarer	57 395,50	21 197	60 000
5400	Arbeidsgiveravgift	8 611,96	7 470	10 000
6420	Nettside	9 015,00	0	50 000
6510	Verktøy og lignende	0	0	10 000
6820	Trykksaker/Bøker	0	0	0
6780	Kjøp av andre fremmede tjenester	105 483,27	107 355	100 000
6800	Annonser	5 000,00	0	10 000
6860	Møter eksterne	15 584,39	31 024	70 000
6880	Kurs og seminar	20 000,00	15 587	20 000
7100	Bilgodtgjørelse, oppgavepliktig	282,10	926	5 000
7132	Reisekostnad, ikke oppgavepliktig	173,58	1 187	5 000
7400	Medlemskontigent	8 752,46	7 094	25 000
7410	Gaver (eksterne forelesere og lignende)	0	0	10 000
	SUM	246 431,00	222 612	415 000

M1805 Forvaltningsplan	Beløp
Planarbeid bevaringsmål	200 000
Skjøtselsplaner	500 000
Forvaltningsplan	200 000
Nettside og utvikling	100 000
SUM	1 000 000

M2205 Marin kartlegging i Raet	Beløp
Seasketch og kartlegging	500 000 ?
SUM	?

Det er ikke avklart om det er midler i denne potten i 2023.

Arkivsaksnr: 2022/7571-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 09.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	40/22	18.11.2022

Oppstart Forvaltningsplan for Raet NP og Søm LVO

Forvalters innstilling

Raet nasjonalparkstyre vedtar prosjektplanen for forvaltningsplanarbeidet i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde

Saksopplysninger

Se vedlagt prosjektplan og melding om oppstart.

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2022/7571-0 432.0

Deres ref. «REF»

Dato 28.10.2022

Oppstartsmelding revidering av forvaltningsplaner for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde

Raet nasjonalpark har vedtatt revidering av «Utkast til forvaltningsplan for Raet Nasjonalpark, Søm landskapsvernområde og Hove Landskapsvernområde» på styremøtet 16.09.22.

Utkastet ble lagt frem sammen med verneforslaget til behandling den 16.12.16. Imidlertid er det både gjort endringer i grensegang sent i verneprosessen og Hove landskapsvernområde ble tatt ut av forslaget.

Miljødirektoratet har laget nytt oppsett for forvaltningsplaner de senere årene. I stedet for en samlet plan for flere verneområder skal det nå lages separate planer. Det skal dermed utarbeides to planer; en for Raet nasjonalpark og en for Søm landskapsvernområde.

Arbeidet med planene samkjøres og baseres på felles kunnskapsgrunnlag.

Nasjonalparkstyret presiserer at dette er en revidering av forvaltningsplaner innenfor rammene til gjeldende verneforskrifter, og ikke en endring i verneforskrift. Det vil heller ikke foretas endringer i vernegrenser.

Fra Miljødirektoratets veileder: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/lage-forvaltningsplan-for-et-verneomrade/>

En forvaltningsplan skal:

- presisere og utdype verneformålet og vernebestemmelsene i verneforskriften
- gi retningslinjer for dispensasjonspraksis og bruk av området
- fastsette rutiner for saksbehandling etter verneforskriften
- definere mål for vernet og synliggjøre aktuelle tiltak ved å:
  - o angi bevaringsmål for naturtyper (defineres i NatStat)
  - o fastsette langsiktige, helhetlige og strategiske mål for å styrke verneformålet, f.eks. om skjøtsel og besøksforvaltning
  - o bestemme tiltak for å nå målene og oppsummere dem i en tiltaksplan

(...)

Arbeidet med forvaltningsplaner må skje i dialog med og involvere relevante brukergrupper, og andre myndigheter. Det er spesielt viktig å involvere grunneiere, rettighetshavere og andre som kan bli direkte berørt av spesifikke retningslinjer i forvaltningsplanen.

I prosessen må det utvikles retningslinjer for å avklare hvordan ulike typer bruk kan foregå innenfor rammen av verneforskriftene. Slik vil forvaltningsplaner gi en mer forutsigbar forvaltning av verneområdene, og kan bidra til å dempe konflikter.

Raet nasjonalparkstyre oppnevnte administrativt kontaktutvalg (AKU) og lokal representant for Statens naturoppsyn (SNO) til arbeidsgruppe som skal bistå med ferdigstilling og kvalitetssikring.

Raet nasjonalparkstyre oppnevnte rådgivende utvalg (RU) eller en gruppe valgt av RU til ressursgruppe til arbeidet med forvaltningsplanene.

Raet nasjonalparkstyre har signert kontrakt med Øivind Berg ENK for bistand i arbeidet med forvaltningsplanene.

Raet nasjonalparkstyre vil be vertskommunene bistå med informasjon til berørte grunneiere med kommunenes SMS program og gjøre informasjonen tilgjengelig på sine hjemmesider. Det kan vises til styrets hjemmeside der informasjon legges ut fortløpende:
<https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/forvaltningsplan>

Involvering og fremdrift:

For å sikre bred deltakelse har forvalter lagt opp til innspillmøter og muligheter for innsendelse av innspill.

Innspill sendes til sfagpost@statsforvalteren.no og merkes Sak 2022/7571.

Arbeidsgruppen sammen med forvalter vil vurdere innspill og legge frem forslag til ressursgruppen (RU) og senere til styret.

Forvaltningsplaner skal faglig godkjennes av Miljødirektoratet før den skal ut på offentlig høring.

En fremdriftsplan vil så snart den er vedtatt bli ettersendt denne oppstartsmeldingen.

Møter i nær fremtid:

Den 14.09.22 var det møte i RU der det ble gitt innspill. Fremover skal følgende møter avholdes:

Strand hotell onsdag 16.11 kl 18 ---Påmelding innen 10.11.22
Staubø kultursenter 24.11 kl 18 ---Påmelding innen 18.11.22
Lyngør fjorden kystkultursenter 1.12 kl 18---Påmelding innen 25.11.22
Flademoen grendehus 7.12.22 kl 18 ---Påmelding innen 3.12.22

Påmelding sendes til fmavjmg@statsforvalteren.no

Fra invitasjon:

Agenda:

Kort gjennomgang av forvaltningsplanene v/Jenny + støtteperson
Arbeidet med forvaltningsplan legger grunnlaget for forvaltningen av verneområdene og er vårt viktigste arbeidsdokument.

Gode retningslinjer ivaretar verneverdiene på en god måte samtidig som de gir forutsigbarhet for alle som «skal noe» i verneområdet. De bidrar også til rettferdig behandling.

Fordeling i grupper etter tema: (noen er slått sammen)- blant annet:

- Bygninger og veier (tiltak på disse)
- Landbruk, beite og gjerder
- Hogst, Rydding og trivselshogst
- Organisert ferdsel og arrangementer
- Motorferdsel OBS- her er forslag til «kjørbare traseer til fritidseiendommer» lagt inn
- Båtrace – vilkår for disse
- Sankthansbål og bålbrenning
- Stier og ferdsel
- Drone og vilkår for disse
- Vedlikeholdsmudring
- Rydding av strender og påfylling av sand på offentlige strender

Innspill kan også sendes til oss, og må være innenfor handlingsrommet i verneforskriften.

Videre skal prosjektplan for forvaltningsplanene inkl fremdriftsplan presenteres og legges frem til godkjenning på styremøtet 18.11.22.

Andre ressurser:

Nåværende utkast til forvaltningsplan	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/forvaltningsplan
Kunnskapsgrunnlag	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/fagrappporter
Besøksstrategi (blir vedlegg)	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/besoksstrategi
Skjøtselsplaner (blir vedlegg)	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/skjotselsplaner
Verneforskrifter	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/verneforskrift
Kart over verneområdene med naturverider og restriksjoner	https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase
Kart (enkler)	https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/kart

**Miljødirektoratets
veileder**

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/lage-forvaltningsplan-for-et-verneomrade/>

Vedlagt ligger kartusnitt over verneområdene Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde. .

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Mottakere:

Grimstad kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL
Tvedestrand kommune	Postboks 38	4901	TVEDESTRAND
Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD

Kopi til:

Rådgivende utvalg
Grunneiere

Prosjektplan

Forvaltningsmyndigheten lager en prosjektplan for å sikre god fremdrift i arbeidet med forvaltningsplanen.

- Forklar bakgrunnen for forvaltningsplanen, hva som er formålet den, hva som er prosjektmålene, og hvem som er målgrupper.

Formål: God og treffsikker forvaltning. Forutsigbarhet. Presisere verneforskrift, sette rammer for tiltak og aktiviteter.

Prosjektmål: Lett tilgjengelig og publikumsvennlig informasjon om verneområdet og hvordan dette forvaltes, og knytte dette til FNs bærekraftsmål.

Målgrupper: Grunneiere, gjester og brukere, arrangører, tiltakshavere, offentlig forvaltning, interessegrupper.

- Prosjektplanen skal vise hvordan arbeidet med forvaltningsplanen skal organiseres. Herunder hvilke referansegrupper/rådgivende utvalg som skal opprettes, og hvilken rolle de skal ha i forvaltningsplanprosessen.

Raet nasjonalparkstyre oppnevnte administrativt kontaktutvalg (AKU) og lokal representant for Statens naturoppsyn (SNO) til arbeidsgruppe som skal bistå med ferdigstilling og kvalitetssikring på styremøtet 16.9.22.

Raet nasjonalparkstyre oppnevnte rådgivende utvalg (RU) eller en gruppe valgt av RU til ressursgruppe til arbeidet med forvaltningsplanene på styremøtet 16.9.22.

Raet nasjonalparkstyre har signert kontrakt med Øivind Berg ENK for bistand i arbeidet med forvaltningsplanene.

Raet nasjonalparkstyre vil be vertskommunene bistå med informasjon til berørte grunneiere med kommunenes SMS program og gjøre informasjonen tilgjengelig på sine hjemmesider.

Det kan vises til styrets hjemmeside der informasjon legges ut fortløpende:

<https://www.nasjonalparkstyre.no/Raet/publikasjoner/forvaltningsplan>

- Kritiske suksessfaktorer i forvaltningsplanarbeidet bør gjennomgås. Hvilke faktorer er avgjørende for at prosessen blir god (f.eks. tilgang på ressurser, god kommunikasjonsflyt mv.). Hvis det trengs supplerende kartlegginger for spesifikke tema, må dette framgå.

Kritiske suksessfaktorer:

1. Engasjement og bred deltakelse på folkemøter
  2. Engasjement i Ressursgruppa (RU)
  3. Kommunikasjonsflyt mellom ressursgruppe, forvalter, konsulent og arbeidsgruppe
  4. Gode presiseringer jf hjemmel og handlingsrom i arbeidsgruppe.
  5. Resurser til bistand med forvaltningsplanarbeidet (NOK)
  6. Resurser til å følge opp progresjon (tid) forvalter
  7. Gode innspill fra målgrupper – tydelig budskap om hva som inngår i forvaltningsplaner.
  - 8.
- Prosjektplanen skal inneholde en fremdrifts-/milepælsplan, som viser møtefrekvens, informasjonsflyt mv. Prosjektplanen skal også inneholde et budsjett som viser estimerte kostnader, gjerne fordelt på de ulike fasene i forvaltningsplanarbeidet.

Budsjett

Post	Kostnad	Kommentar
Bistand 2022-23	100 000kr	Nov 22-mars 23, ØB
Bistand 2023	150 000 kr	Mars- desember, ØB
Møter med målgrupper 2022 5 stk	150 000 kr	November- desember 2022
Møter/presentasjon referansegruppe	50 000 kr	Mars-april 2023
Innkjøp av fotografier	30 000kr	
Kartbilag jf Designmanual	50 000 kr	
Trykk	20 000 kr	2023-24
Tildeling 2022	250 000 kr	
Tildeling 2023	300 000 kr	

Detaljer fra Milepæler:

Oppstartsmelding sendt ut okt 22

Møter med målgrupper nov 22- des 22

Strand hotell onsdag 16.11 kl 18 ---Påmelding innen 10.11.22

Staubø kultursenter 24.11 kl 18 ---Påmelding innen 18.11.22

Lyngørfjorden kystkultursenter 1.12 kl 18, inkludert omvisning på senteret ---Påmelding innen 25.11.22

Flademoen grendehus 7.12.22 kl 18 ---Påmelding innen 3.12.22

Agenda:

Kort gjennomgang av forvaltningsplanene v/Jenny + støtteperson

Arbeidet med forvaltningsplan legger grunnlaget for forvaltningen av verneområdene og er vårt viktigste arbeidsdokument.

Gode retningslinjer ivaretar verneverdiene på en god måte samtidig som de gir forutsigbarhet for alle som «skal noe» i verneområdet. De bidrar også til rettferdig behandling.

Fordeling i grupper etter tema: (noen er slått sammen)- blant annet:

-Bygninger og veier (tiltak på disse)

-Landbruk, beite og gjerder

-Høgst, Rydding og trivselshøgst

-Organisert ferdsel og arrangementer

-Motorferdsel OBS- her er forslag til «kjørbare traseer til fritidseiendommer» lagt inn

-Båtrace – vilkår for disse

-Sankthansbål og bålrensing

-Stier og ferdsel

-Drone og vilkår for disse

-Vedlikeholdsmudring

-Rydding av strender og påfylling av sand på offentlige strender

Januar 2023- sende ut utkast til RU og RNPS

I desember og januar vil arbeidsgruppen (Jenny, Øivind, Arild, Rolf Inge, Martin og Jann) ha møter jevnlig hvor innspill fra målgruppemøtene + ev innsendte innspill vurderes. Det vil være aktuelt å vurdere om retningslinjene er innenfor rammene av lovverket og handlingsrommet til nasjonalparkstyret.

Der hvor det er motstridende innspill fra målgrupper så vil arbeidsgruppen (AG) legge frem to (eller flere) versjoner med en faglig anbefaling til Rådgivende utvalg (RU) og nasjonalparkstyret (RNPS). Den faglige anbefalingen fra AG vil først behandles av RU.

Utkastet vil så langt mulig også være i visuell layout slik at vi kan få innspill på dette.

RU møte jan-februar 2023

Retningslinjer – nye innspill og prioriteringer etter å ha vurdert den faglige anbefalingen fra AG.

FNs bærekraftsmål- RU velger noen Bærekraftsmål og delmål som skal vektlegges i forvaltningen av nasjonalparken. Disse skal være førende for planlegging og gjennomføring av tiltak, samt driften av nasjonalparken.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

ST 41/22 Møteplan 2023
ST 42/22 Eventuelt
ST 43/22 Tidsbruk - Møtehonorar